

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

Kennis- & Innovatiekrant IenW

Nummer 7 — mei 2020

SPECIAL
Kennis
delen

JAN ROELS (RIVM)
EN JOKE VAN WENSEM (IenW)

P 4 - 5

Regionale schakelpunten geven impuls aan kennisdeling.

HENRY MEJDAM (IPO)

P 16

Nu gewoon gaan oefenen.

LOUIS SCHOUWSTRA
(RWS MIDDEN-NEDERLAND)

P 20

In de regio, daar gebeurt het.

VOORWOORD

Kennis en crisistijd

Voor u ligt de zevende uitgave van de IenW Kennis- en innovatiekrant. Een speciale editie in een speciale tijd. Deze crisis laat zien hoe belangrijk degelijke, feitelijke kennis is om maatregelen te treffen en hoe kennis nodig is en gebruikt wordt bij beleidsmatige en politieke afwegingen om tot keuzes te komen.

Kennis is een van de pijlers waarop een overheid haar beleidsbeslissingen en keuzes voor maatregelen fundeert. Dat stelt eisen aan die kennis: degelijk in de zin van getoetst en verifieerbaar, betrouwbaar, onafhankelijk en transparant. En vooral ook: toepasbaar en bruikbaar om de urgente vragen van nu te beantwoorden. Kijk maar naar het RIVM, dat onze regering voorziet van de "best beschikbare kennis van dit moment".

Ook los van corona is en blijft kennis voor een vakdepartement als IenW een onontbeerlijke "productiefactor". Het ministerie haalt haar kennis uit een breed netwerk van universiteiten, rijkskennisinstellingen, toegepaste onderzoeksinstituten en consultants. Samen proberen we zo goed mogelijk om te gaan met veranderende opgaven en inzichten. Het project "Kennis voor decentrale overheden" en het daaraan verbonden Veluweberaad is daar een voorbeeld van. Veel nationale opgaven moeten op regionaal niveau een concrete oplossing krijgen, denk aan de energietransitie, de woningbouwopgave, het stikstofprobleem. De optelsom van de regionale invullingen bepaalt of we op nationaal niveau de doelen halen. En op regionaal niveau doen zich ook specifieke kansen voor, om opgaven aan elkaar te verbinden, doelen samen te bereiken.

Samenwerken is hierbij al het nieuwe normaal. Dat geldt helaas nog niet overal voor het samen ontwikkelen en delen van kennis. Alle partijen hebben behoefte aan een betere afstemming van de kennisontwikkeling en -toepassing tussen het Rijk en de regionale overheden. Het gebeurt al - zie bijvoorbeeld de kenniscommunity Ruimtelijke Adaptatie waarin Rijk, gemeenten en waterschappen samen complexe kennis over klimaatadaptatie ontwikkelen en toepassen. Maar voor andere thema's als circulaire economie, bodem & ondergrond, gezonde leefomgeving is een passende kennisinfrastructuur in ontwikkeling.

KIS en het RIVM werken daaraan namens IenW, samen met alle partners die in deze special aan het woord komen. Wij hopen dat u als lezer net zo geïnspireerd raakt als wij zijn! En aarzel niet om vragen of andere goede voorbeelden bij ons te melden via lilian.vanden.aarsen@minienw.nl.

'De optelsom van de regionale invullingen bepaalt of we op nationaal niveau de doelen halen'

Lilian van den Aarsen
Directeur Kennis, Innovatie en Strategie

Els van Schie
Directeur Milieu en Veiligheid RIVM

De decentralisatie van taken in het sociale domein laat zien hoe belangrijk kennis is om gefundeerde besluiten te kunnen nemen. De geleerde lessen kunnen we benutten voor de ontwikkelingen in het fysieke domein.' Aan het woord is Rien Fraanje, auteur van het Signalement Kennis delen van de Raad voor het Openbaar Bestuur. Het signalement bevat vijf wenken om kennisdeling tussen nationale kennisinstellingen en de regio te bevorderen.

Rien Fraanje
secretaris-directeur Raad voor het Openbaar Bestuur

Decentraliseren van taken gaat niet zonder kennis delen

Een signalement is een document dat het midden houdt tussen een adviesrapport en een briefadvies, legt Rien uit. Een document waarmee de ROB kort en krachtig en ongevraagd een onderwerp agendeert dat de Raad aan het hart ligt. En de decentralisatie van taken in relatie tot kennis is zo'n onderwerp. 'Als je taken overhevelt naar een ander bestuursniveau, dan moet dat bestuur ook goed toegerust zijn met kennis om gefundeerde besluiten te nemen. In het sociaal domein blijkt nu dat daar bij aanvang niet goed over is nagedacht. Deze lessen kunnen we gebruiken om het beter te doen voor de ontwikkelingen in het fysieke domein, zoals de Omgevingswet en het werken aan de klimaatdoelen.

Net zo belangrijk als de financiën

De belangrijkste les en daarmee de kernboodschap van het signalement, is dat kennis een voorwaarde is voor decentralisatie van taken. 'Lokale bestuurders moeten steeds belangrijkere beslissingen nemen die de levens van vele mensen raken, denk aan de Wmo. Je kunt dat niet doen zonder na te denken hoe kennis dan wordt gedeeld en beschikbaar komt. Kennis delen is een randvoorwaarde, net zo belangrijk als de financiën.'

Nieuwe realiteit, oude structuren

Landelijke partijen zijn echter nog onvoldoende in staat om op deze nieuwe realiteit te reageren, signaleert Rien. 'Ik zie gunstige ontwikkelingen in de regio waar overheden op verschillende niveaus samenwerken. Maar de kennisinfrastructuur is nog onvoldoende doordacht. De landelijke kennisinstellingen zijn opgetuigd op basis van de oude realiteit dat "Den Haag" nog overal over gaat. Ze staan ten dienste van de Haagse beleidsmakers. Sommige gemeenten zitten ver weg van de nationale kennisinstellingen en vallen zo tussen wal en schip. Neem een gemeente van twintig tot vijftigduizend inwoners, ver weg van een grote stad met een Universiteit of Hogeschool, hoe komen die aan hun kennis?

Intermediaire rol voor provincies

Wat is de oplossing, toegespitst op het fysieke domein? 'Het fysieke domein opereert voor mijn gevoel vanuit een bredere opdracht en werkt daardoor historisch gezien al meer samen met verschillende landelijke kennisinstellingen, zoals het PBL en het RIVM. Wat echter nog mist, is een niveau ertussen. De afstand tussen de nationale kennisinstellingen en 355 gemeenten is erg groot.

Fries Sociaal Planbureau als kennismakelaar voor gemeenten

Een best practise die in het signalement wordt genoemd, is het Fries Sociaal Planbureau. Het FSP is op 1 januari 2015 opgericht en ziet zichzelf als het onafhankelijk onderzoeksinstituut voor de provincie Fryslân. Een adviesraad van betrokkenen uit de Friese samenleving adviseert het FSP over de keuzen in de onderzoeksagenda. Het FSP richt zich met haar onderzoeken op bestuurders en volksvertegenwoordigers, beleidsmensen, maatschappelijke organisaties, bedrijven en initiatiefnemers. Het FSP ziet ook een taak voor zichzelf om Friese gemeenten te helpen om kennis van landelijke kennisinstellingen en universiteiten te vertalen naar de lokale Friese bestuurspraktijk. Naast deze rol van kennismakelaar ziet het FSP dat het vooral ook grotere gemeenten kan helpen bij meer strategische vraagstukken, zoals inzicht in effectiviteit van beleid, scenario-ontwikkeling en integrale conceptualisering van complexe vraagstukken. Een representatief panel en het langdurig monitoren van ontwikkelingen op diverse bestuurlijke schalen zijn belangrijke onderdelen om de beleids- en bestuurskracht te versterken.

Daarom ziet de ROB daarin een intermediaire rol weggelegd voor provincies. Zij weten wat er leeft bij hun gemeenten. Daarbij is het een groot voordeel dat provincies zelf ook een sterke rol en positie hebben in het fysieke domein en bijvoorbeeld mobiliteit, ruimtelijke ordening en natuur als hoofdtaken hebben. Veel provincies zijn ook al in dat kennisgat gestapt. Trendbureau Overijssel en het Fries Sociaal Planbureau bijvoorbeeld, die het als hun taak zien om niet alleen de provincie, maar ook de gemeenten te bedienen. De provincie heeft bovendien een streepje voor in de gunstige opbouw in salarisschalen in vergelijking tot kleinere gemeenten. Zij kunnen daarmee hoogopgeleide academici aantrekken die bij uitstek in staat zijn om kennis uit de regio te vertalen naar nationaal niveau en vice versa.

Ga langs in de regio

Het ROB-signalement beschrijft vijf wenken (zie kader). Wat moet er volgens Rien nú gebeuren? 'Een belangrijk advies is gericht tot de Haagse beleidsmakers. Dat luidt: Stel je op als een samenwerkingspartij; als een partij die de vraagstelling naar onderzoek samen met de regio doet. Ook de landelijke kennisinstellingen zijn aan zet. Als er een vraag komt uit de regio, is de eerste reflex: geen taak van ons, geen tijd voor. Volgens mij kan het anders. Ga twee keer per maand tóch gewoon langs en geef een presentatie over je onderzoek of advies. Je zult namelijk merken dat je ook veel input terugkrijgt. Het is tweerichtingsverkeer.'

Reacties in het Veluweberaad

Op het Veluweberaad van 29 januari was ook aandacht voor het ROB-signalement, Rien was uitgenodigd voor een presentatie. 'Ervol vond ik dat. Het was vlak voor publicatie, dus ook een mooie gelegenheid om de boodschap van de Raad te toetsen. Mede door de reacties heb ik nog aanpassingen gedaan. De kernboodschap bijvoorbeeld heb ik aangescherpt, namelijk dat je bij decentralisatie van taken kennis delen echt als randvoorwaarde moet stellen. Dat werd door één van de deelnemers onderstreept. Ook de titel heb ik uiteindelijk aangepast. Die luidde eerst: "Kennis decentraliseren". Maar die titel vond ik bij nader inzien teveel vanuit "het Haagse" ingestoken. Het is geworden: "Kennis delen". Want onderschat niet de kracht van uitwisseling vanuit de regio. Het is tweerichtingsverkeer.'

Ga gewoon aan de slag

Wat ik ook meekreeg in het Veluweberaad, is dat het tijd is voor concrete afspraken en maatregelen. Toen ze net begonnen, gonsde het rond: ken je het Veluweberaad al? Het nam voor mij haast mythische proporties aan: een wijs gezelschap dat heel bewust met kennis bezig was. Maar ik merkte dat nu het moment is gekomen om dat beraad ook om te zetten in handelingsperspectief. Anders blijven leden niet geïnteresseerd.'

Fries Sociaal Planbureau als kennismakelaar voor gemeenten

Een best practise die in het signalement wordt genoemd, is het Fries Sociaal Planbureau. Het FSP is op 1 januari 2015 opgericht en ziet zichzelf als het onafhankelijk onderzoeksinstituut voor de provincie Fryslân. Een adviesraad van betrokkenen uit de Friese samenleving adviseert het FSP over de keuzen in de onderzoeksagenda. Het FSP richt zich met haar onderzoeken op bestuurders en volksvertegenwoordigers, beleidsmensen, maatschappelijke organisaties, bedrijven en initiatiefnemers. Het FSP ziet ook een taak voor zichzelf om Friese gemeenten te helpen om kennis van landelijke kennisinstellingen en universiteiten te vertalen naar de lokale Friese bestuurspraktijk. Naast deze rol van kennismakelaar ziet het FSP dat het vooral ook grotere gemeenten kan helpen bij meer strategische vraagstukken, zoals inzicht in effectiviteit van beleid, scenario-ontwikkeling en integrale conceptualisering van complexe vraagstukken. Een representatief panel en het langdurig monitoren van ontwikkelingen op diverse bestuurlijke schalen zijn belangrijke onderdelen om de beleids- en bestuurskracht te versterken.

#HoeDan?

De vijf wenken uit het ROB-signalement voor kennisdeling

- Bij beoogde decentralisaties moet de toegankelijkheid en beschikbaarheid van kennis prioriteit krijgen.
- Planbureaus en adviesraden dienen wisselwerking en wederkerigheid van kennisuitwisseling als leidraad in hun werkwijze te integreren.
- Regering en parlement dienen bij hun aanvragen voor onderzoek en advies de decentrale overheden te betrekken.
- Provincies kunnen een intermediaire rol vervullen.
- Verruim de wettelijke opdracht van planbureaus en adviescolleges.

Download het complete signalement op:

www.raadopenbaarbestuur.nl/documenten/publicaties/2020/03/05/signalement-kennis-delen

We gaan experimenteren met regionale schakelpunten. Dat is een belangrijke afspraak uit het vierde Veluweberaad om tot een nieuwe kennisinfrastructuur te komen. Jan Roels (RIVM) en Joke van Wensem (IenW) werken hier nauw aan samen en vertellen over de noodzaak en uitwerking. Joke: 'Hoe ik me die schakelpunten voorstel, is dat je verbindingsofficieren benoemt; mensen tussen kennis en beleid die goed kunnen luisteren en verbinden.

Regionale schakelpunten geven impuls aan kennisdeling

Jan Roels
(RIVM)

Joke van Wensem
(IenW)

Over Jan en Joke: Joke omschrijft haar rol zelf als "meewerkend voorvrouw". Ze trekt het project Kennis voor decentrale overheden (KVDO), is lid van de Initiatiefgroep Veluweberaad en liaison voor de kenniscommunity Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). Het RIVM is voor het project KVDO de opdrachtnemer.

Joke en Jan werken dus nauw samen. Jan werkzaam bij RIVM als Hoofd centrum Veiligheid van Stoffen en Producten en is voorzitter van de Initiatiefgroep Veluweberaad.

Het Veluweberaad: wat en waarom ook alweer?

Joke: 'Het Veluweberaad is de bestuurlijke paraplu van het project Kennis voor decentrale overheden. Dit is een project vanuit IenW, onder de vlag van onze systeemverantwoordelijkheid voor kennis. We reageren hiermee op de signalen dat decentrale overheden steeds meer strategische kennis nodig hebben en dat de organisatie van kennis tekortschoot. Er bleek bestuurlijk commitment om dit aan te pakken. En zo kwam het dat eind 2015 de directeurs van de ministeries IenW/BZK, VNG, IPO, UvW, Omgevingsdienst NL, GGD GHOR en kennisinstellingen voor het eerst samen kwamen voor een o-versie van het Veluweberaad. Inmiddels vond op 29 januari 2020 het vierde beraad plaats.'

Jan: 'De tijdgeest is destijds goed aangevoeld. Bestuurders beseften meer en meer dat voor grote maatschappelijke opgaven waarmee ook gemeenten, provincies en waterschappen aan de slag moeten, kennis nodig is om goede besluiten te nemen, op alle niveaus. Gaandeweg ontstond het inzicht dat we blijvend een hierop toegesneden kennisinfrastructuur nodig hebben.'

Een "dynamische, opgave-gedreven kennisinfrastructuur", zo staat het omschreven in de notitie die voorlag bij het vierde Veluweberaad. Wat betekent dat in de praktijk?

Jan: 'Dat niet het kennisaanbod leidend is, maar de maatschappelijke opgave. De kennis moet ten dienste staan voor het helpen oplossen van deze opgave. Met dynamisch bedoelen we: de vorm is niet in beton gegoten. Het is geen nieuwe institutie, maar meer een netwerk.'

Joke: 'Een voorbeeld hoe dit in de praktijk kan werken, is de aanpak van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie. Vanuit de opgave klimaatadaptatie staan waterschappen, gemeenten en provincies op veel plekken in het land aan de lat om hiermee aan de slag te gaan. Dat vraagt om specifieke kennis, die met zoveel mogelijk partners samen wordt ontwikkeld en gedeeld in een kennisprogramma.'

Top-down meets bottom-up?

Jan: 'Ja, die beweging moet op gang komen. Rijk en regio hebben elkaar veel meer te bieden dan nu gebeurt. Gemeenten, waterschappen en provincies hebben data en kennis die het rijksniveau niet bereikt en andersom stroomt de nationale kennis niet voldoende naar de regio. Het tweerichtingsverkeer komt niet vanzelf op gang en heeft een impuls nodig.'

Wat is hierover afgesproken in het Veluweberaad?

Joke: 'Een belangrijke afspraak, is dat we gaan experimenteren met regionale schakelpunten.'

Jan: 'Alle aanwezigen waren het erover eens dat dit de missing link is in de bestaande kennisinfrastructuur. We hebben plekken in de regio nodig, waar fysieke ontmoeting kan plaatsvinden. Het tweerichtingsverkeer is gebaat bij gezamenlijke analyse van de kennis die nodig is. Stel je zit met kennisvragen in de regio, dan is er een plek nodig waar je wegwijs wordt gemaakt. Waar ligt deze kennis op de plank? En belangrijk is ook dat hulp wordt geboden om de vraag beter te formuleren of te bundelen, zodat het behapbaar wordt voor de kennisinstellingen.'

Joke: 'Hoe ik het me voorstel, is zoals het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie het aanpakt met het platform "Samen klimaatbestendig", met verbindingsofficieren. Dat je mensen benoemt tussen kennis en beleid, die goed kunnen luisteren en verbinden op alle niveaus.'

'Het is belangrijk dat we als ministerie ook ruimte maken om kennisvragen van andere overheden in de nationale kennisagenda's op te nemen.'

Hondsbroeksche Pleij, Westervoort, Gelderland

Wat is hiervoor nodig?

Joke: 'Het ministerie BZK heeft via het Interbestuurlijk Programma budget beschikbaar gesteld voor onderzoek: welke eisen stellen we aan die schakelpunten en hoe kunnen we ze inrichten en financieren? Maar daar moeten we niet op wachten. We moeten daarnaast gewoon beginnen, zoals we in de kenniscommunities doen. Samen uitvinden hoe zou het kunnen werken.'

Jan: 'Dat vraagt van alle partijen in het kennisnetwerk investeringen. Voor omgevingsdiensten en GGD-en bijvoorbeeld is het belangrijk om ruimte te krijgen om een actieve rol te spelen, kenniscoördinatoren aan te stellen en naar de regionale schakelpunten toe te gaan. Doen en leren is het devies. En het is van belang dat we ondersteund worden door allerlei systemen, zoals websites, helpdesks en databases.'

Welke rol zien jullie voor je eigen organisatie?

Joke: 'We hadden tot nu toe een initiërende en ondersteunende rol. Maar het is belangrijk dat we als ministerie ook ruimte maken om kennisvragen van andere overheden in de nationale kennisagenda's op te nemen. En dat we verbindingsofficieren inzetten.'

Jan over de rol van RIVM en andere nationale kennisinstellingen: 'Ons staat ook het nodige te doen. We moeten het land in. Met medewerkers die in begrijpelijke taal communiceren. Want we zijn erg wetenschappelijk in onze bewoordingen; we moeten veel eenvoudiger praten. En het is belangrijk om meer op basis van gelijkwaardigheid te leren werken. We hebben veel specialistische wetenschappelijke expertise te bieden en de impact daarvan is groter als je die weet te koppelen aan de expertise in de regio.'

Eerste acties

- BZK heeft vanuit het Interbestuurlijk Programma een budget beschikbaar gesteld voor onderzoek naar functionaliteit en uitwerking van een netwerk van regionale schakelpunten. Het resultaat is in juni 2020 gereed.
- IPO heeft een kennismakelaar die beschikbaar is om verbindingen te leggen naar anderen en de regio. Opgeroepen wordt van deze kennismakelaar daadwerkelijk gebruik te maken.
- Omgevingsdienst NL zet zich met partners in om het bestaande platform intensieve veehouderij en humane gezondheid aan te haken bij regionale schakelpunten.
- Rijkswaterstaat wil meedenken over de inrichting van regionale schakelpunten en deel uitmaken van dergelijke kennishubs en bij crisissituaties (zoals bijvoorbeeld bij PFAS) deelnemen aan deskundige hulpteams.
- De provincies willen een stimulerende rol spelen in het leggen van verbindingen tussen gebieden en het bij elkaar brengen van partijen.
- Waterschap Aa en Maas biedt aan een regionaal schakelpunt te hosten en mee te werken aan de aanpak van concrete opgaven.
- GGD GHOR suggereert om netwerken in de gezondheidssector te benutten. Omgevingsdienst NL wil op een vergelijkbare manier het delen van kennis organiseren tussen de overheidslagen. Voorgesteld wordt opgaven toe te delen aan omgevingsdiensten en dan de diensten coördinerende taken te laten uitvoeren voor de opgavegerichte organisatie van kennis.
- IenW/directie Kennis, Innovatie en Strategie geeft de opdracht voor een volgend Veluweberaad en zal de Initiatiefgroep en het Veluweberaad blijven ondersteunen.

Belangrijke conclusies vierde Veluweberaad:

- De noodzaak en urgentie om in actie te komen en een dynamische opgave-gedreven kennisinfrastructuur in te richten wordt breed gedeeld.
- De kennisinfrastructuur bouwt voort op bestaande netwerken en websites, helpdesks en loketten.
- Er is een bereidheid om op basis van gelijkwaardigheid, gezamenlijk invulling te geven aan de regionale schakelpunten.
- Belast niet de organisatie van regionale schakelpunten (rigide) bij één organisatie of bestuurslaag. Beslis per opgave wie regie voert en wie bijdraagt.
- Er is procesgeld nodig om de functionaliteit van de kennisinfrastructuur uit te werken en regionale schakelpunten te bemensen.

KENNISAANPAK DELTAPROGRAMMA RUIMTELIJKE ADAPTATIE (DPRA) ONDER DE LOEP

Han Frankfort

Han Frankfort, kenniscoördinator DPRA

De kennisaanpak van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) wordt gezien als voorbeeld van een gezamenlijke kennisinfrastructuur, zoals het Veluweberaad die voor ogen heeft. Han Frankfort geeft tekst en uitleg en deelt zijn ervaringen. 'Het werkt heel goed als je kennismakelaars hebt rondlopen die bewust vraag en aanbod met elkaar verbinden.'

Onderzoeken, delen en leren, dat is de ideale drieslag

In het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie werken vier overheden – Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen – samen aan een klimaatbestendig en waterrobuust Nederland in 2050', vat Han samen. 'Het programma richt zich op bewustwording van de urgentie en op daadwerkelijke maatregelen. Dat vraagt om veel kennis. Hiervoor is een eigen kennisprogramma ingericht waarin we samen met gemeenten, waterschappen en provincies en andere eindgebruikers allerlei onderzoeken (laten) uitvoeren.'

De Klimatschadeschatter

Een voorbeeld is een onderzoek naar klimatschade. 'Veel gemeenten worstelen met de vraag: hoe groot is het probleem nu bij ons? Daarom is per gemeente in kaart gebracht wat het gemiddelde schadebedrag is voor wateroverlast of droogte. Deze zogenaamde Klimatschadeschatter staat nu ruim een jaar online en gemeenten maken er grif gebruik van. Een tweede hulpmiddel dat we sinds vorig jaar aanbieden, is de Toolbox Klimaatbestendige Stad. Hiermee kunnen gemeenten tot op wijkniveau klimaatadaptieve maatregelen intekenen en de effecten en kosten van die maatregel zien. Neem bijvoorbeeld de maatregel extra bomen of groene daken, voor hoeveel extra kuub waterberging zorgt dat? Ook dit onderzoek kwam voort uit vragen van de gemeente.'

'De kennismakelaars van het Platform Samen klimaatbestendig zijn voortdurend op pad en komen onder andere bij gemeenten, woningcorporaties en waterschappen over de vloer.'

Betrokkenheid eindgebruiker

'Onze ambitie is om vraaggestuurd kennis te ontwikkelen', vertelt Han. 'Dat doen we door samen met de eindgebruikers van de kennis – gemeenten, waterschappen, provincies – de thema's en kennisvragen te selecteren. We betrekken hen ook bij de opzet en de uitvoering van de onderzoeken, zodat het kennis oplevert die ook gebruikt wordt. We werken met een gebruikerspanel van zo'n 35 mensen en betrekken eindgebruikers bij afzonderlijke onderzoeken en leermodules.'

Themaselectie

De thema's worden onder andere geselecteerd uit de kennisagenda van de onderzoekslijn Klimaatbestendige Stad van het Nationaal Kennis- en Innovatieprogramma Water en Klimaat (NKWK) (zie kader). Han: 'Een voorbeeld van zo'n thema is slim koppelen. Een vraag die leefde, is hoe gemeenten de klimaatopgave kunnen koppelen aan andere opgaves, zoals de energietransitie en woningbouw. Dat is onderzocht en hiervoor is vorig jaar de Handreiking Slim koppelen ontwikkeld. Een ander thema waarmee we vorig jaar aan de slag zijn gegaan, is een maatschappelijke kosten-batenanalyse. Neem groen, dat is een belangrijke maatregel om bijvoorbeeld hittestress te temperen. Maar groen heeft ook andere maatschappelijke baten, zoals gezondheid en leefbaarheid. Hoe kun je die baten meerekenen bij de besluitvorming over een maatregel? De maatschappelijke kosten- en batenanalyse willen we dit jaar aan de Toolbox Klimaatbestendige Stad toevoegen.'

Kennismakelaars

Naast de Kennisagenda van het NKWK wordt ook geput uit praktijkvragen, via het Platform Samen klimaatbestendig, dat gefinancierd wordt vanuit DPRA. Han: 'Het platform bestaat uit vier kennismakelaars, die vraag en aanbod van kennis en ervaringen aan elkaar koppelen. Zij zijn voortdurend op pad en komen onder andere bij gemeenten, woningcorporaties en waterschappen over de vloer. Zo bleek bijvoorbeeld dat er behoefte is aan een overzicht van de maatregelen die gemeenten hebben genomen in tijden van droogte. Dat wordt dit jaar opgepakt, op basis van interviews. Een andere vraag die via deze weg binnen kwam, is de behoefte aan leren. Daarvoor gaan we een leeromgeving klimaatadaptatie ontwikkelen, zodat kennis ook actief uitgewisseld wordt.'

Onderzoeken, delen én leren

'De grootste uitdaging blijft actieve betrokkenheid van de eindgebruiker', vertelt Han over zijn ervaringen tot dusverre. 'De ambitie om vraaggestuurd kennis te ontwikkelen is mooi en we voeren 'm deels ook uit, maar het blijft moeilijk. Dat is begrijpelijk, want gemeenten hebben de handen al vol aan de extra taken. Toch zijn zij als eindgebruikers onmisbaar.'

Tot slot, welke tips heeft Han voor iedereen die iets wil of moet met kennisdeling? 'Ten eerste: Laat kennismakelaars rondlopen, die heel bewust vraag en aanbod met elkaar verbinden. Dat werkt heel goed. En ten tweede: richt je aandacht ook op het leren, het actief overbrengen van de beschikbare kennis, door vragers en aanbieders van kennis in verschillende vormen bijeen te brengen. Dat is echt een aparte loot aan de kennisboom. Het devies is om altijd te werken volgens de drieslag onderzoeken, delen en leren.'

Stefan Kuks

Stefan Kuks, bestuurlijk boegbeeld van kenniscommunity DPRA

'Met de kennisinfrastructuur die er nu ligt en het platform "Samen klimaatbestendig" zijn we heel goed op weg', stelt Stefan Kuks vast. Tegelijkertijd vraagt hij zichzelf af: 'Hebben we bij kennisoverdracht wel voldoende aandacht voor de beleidsdrukke in de regio?'

'In de regio zelf zijn ook procesmakelaars nodig die zich bekommeren om de "social engineering" in een gebiedsproces.'

Oog houden voor complexiteit op uitvoerend niveau

Stefan is voorzitter van de stuurgroep Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie en bij het Veluweberaad betrokken als bestuurlijk boegbeeld van de kenniscommunity DPRA. Ook is hij watergraaf bij waterschap Vechtstromen en hoogleraar bestuurskunde aan de Universiteit Twente. Over de betekenis van kennis voor DPRA zegt hij: 'We hebben het hier over een langetermijnbeleidsopgave. Daarbij is het heel belangrijk om stap voor stap praktische handvatten te bieden hoe je die opgave aanpakt en om te zorgen dat de opgave levend blijft. Daarmee zijn we heel goed op weg. Hoe er praktische hulpmiddelen worden ontwikkeld, zoals de Klimatschadeschatter of de Routekaart Riscodialoog. Hoe er steeds aandacht wordt gevraagd voor het vraagstuk; ik zie elke dag inspirerende berichten voorbij komen van het platform. En hoe er vanuit het platform inspiratiebijeenkomsten worden georganiseerd waar vakgenoten elkaar ontmoeten. De kenniscommunity en het platform zijn goed bezig.'

Kennis en kunde

'Maar met alleen kennisoverdracht over klimaatadaptatie zijn we er niet', vervolgt Stefan. 'Op decentraal niveau komen veel ruimtelijke opgaven samen in hetzelfde gebiedsproces. Naast klimaatadaptatie zijn dat ook opgaven als woningbouw, bereikbaarheid van steden, vitaal platteland, de energietransitie, de stikstofaanpak en verbetering van de waterkwaliteit. Elke opgave heeft zijn eigen kennisdiscipline en de neiging om sectorale oplossingen aan de tekentafel te bedenken. Maar hoe bereik je dat die disciplines gaan samenwerken? Hoe zorg je dat een mooi landschappelijk of stedenbouwkundig ontwerp goede onderbouwing krijgt met rekenommen voor waterbergend vermogen, voor stikstofreductie en voor hernieuwbare elektriciteit op land? Hoe zorg je dat in een gemeente de mensen van rioolbeheer en de mensen van stedelijke ontwikkeling elkaar goed aanvullen? Er is dus niet alleen kennisoverdracht naar de regio nodig, maar ook deskundigheid op regionaal niveau om kennis uit verschillende disciplines te kunnen combineren.'

Social engineering

Een grote uitdaging van de kennisinfrastructuur is dus om beleidsuitvoerders te helpen om beleidsopgaven te koppelen en kennisdisciplines met elkaar te verbinden, vat Stefan samen. Zijn de regionale schakelpunten hiervoor de oplossing? 'Ik denk dat die goed kunnen werken, maar met alleen kennismakelaars ben je er niet. Er is een enorme beleidsdrukke op decentraal niveau. Het kost veel tijd en praten en het vergt veel inzet van toch al beperkte middelen en capaciteit om alle beleidsopgaven voor elkaar te krijgen. In die worsteling om alles aan elkaar te knopen en voldoende draagvlak voor een ruimtelijke aanpak bij particulieren in de bebouwde omgeving te verwerven, is kennis niet de enige oplossing. In de regio zelf zijn ook procesmakelaars nodig die zich bekommeren om de "social engineering" in een gebiedsproces. Soms begint een gebiedsproces niet met klimaatadaptatie maar bijvoorbeeld met de opgave om de leefbaarheid van een wijk of het platteland te vergroten. De uitdaging is dan om met klimaatadaptatie – meer fysieke ruimte voor blauw en groen – daarbij aan te haken.'

Zo is de kennisaanpak DPRA georganiseerd

Het interbestuurlijke Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie heeft een eigen kennisprogramma ingericht, waarin samen met gemeenten, waterschappen en provincies en andere eindgebruikers kennis wordt ontwikkeld en gedeeld. In het projectteam Kennis-aanpak DPRA zijn vele partijen vertegenwoordigd, waaronder de koepelorganisaties van gemeenten, waterschappen en provincies. Het team bepaalt nieuwe onderzoeks- en kennisdelingsthema's, waarna andere partijen de uitvoering op zich nemen. Het grootste deel van het onderzoek wordt uitgevoerd onder de vlag van het Nationaal Kennis- en Innovatieprogramma Water en Klimaat. In het NKWK werken overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven samen aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie,

via veertien onderzoekslijnen. Eén van de onderzoekslijnen is Klimaatbestendige Stad. DPRA is trekker van deze onderzoekslijn, samen met Stowa, Rijkswaterstaat en Deltares, als vertegenwoordiger van de diverse kennisinstellingen. Naast onderzoek zet DPRA actief in op kennisdelen en leren. Het Kennisportaal Ruimtelijke Adaptatie is daarin een belangrijk instrument evenals de kennismakelaars van het Platform Samen klimaatbestendig. Zij zijn continu aanwezig in de regio en koppelen vraag en aanbod van kennis. Om ook het leervermogen te bevorderen, werkt DPRA bovendien aan de ontwikkeling van een leeromgeving klimaatadaptatie.

WAT DOEN KENNISINSTELLINGEN MET DE REGIO? EN HOE (GOED) WERKT DIT IN DE PRAKTIJK? VIER DIRECTEUREN AAN HET WOORD.

‘We bewegen mee met de decentralisatie’

Ron Thiemann, directeur Deltares

‘Decentrale overheden en kennisinstellingen zijn nog niet zo gewend om samen te werken, maar dat krijgt nu steeds meer vorm’, aldus de Deltares-directeur. Voorbeelden die Ron Thiemann noemt zijn de kenniscommunity Bodem en Ondergrond van het Veluwebeeraad, toegepaste onderzoekprojecten voor het NKWK en de Kennisimpuls Waterkwaliteit.

Ron Thiemann

‘De kennisinstellingen zouden in staat moeten zijn om (ook) kennismakelaars in de regio te laten opereren.’

Ron Thiemann is samen met Tjeerd van der Zwan, burgemeester van Heerenveen, trekker van de kenniscommunity Bodem en Ondergrond van het Veluwebeeraad. Hoe werkt hier de kennisdeling met de regio in de praktijk? Ron: ‘In januari vorig jaar hebben we hier met bestuurders in Friesland over gepraat. Daaruit blijkt onder andere dat de huidige, gedecentraliseerde opgaven te complex zijn voor de budgetten, bestuurlijke termijn van vier jaar en voor de beschikbare fysieke ruimte. Gemeenten zijn nog niet op deze complexiteit ingericht. Wat je ook ziet, is dat rol van kennis is veranderd. Als erfenis van onder andere de gaswinning is het vertrouwen van de burger in kennis en de overheid relatief laag. Om vertrouwen te krijgen in de beslissingen, moeten burgers mede-eigenaar worden van opgaven en oplossingen. En daarnaast komt naar voren dat sommige opgaven zoals de energietransitie, niet lokaal/regionaal op te lossen zijn. Het is nodig om op nationaal niveau te bespreken wat er valt uit te wisselen tussen gebieden in Nederland.’

Op reis in Nederland

‘Decentrale overheden en kennisinstellingen: we zijn het nog niet zo gewend om samen te werken’, constateert Ron. ‘Maar dat krijgt nu in de kenniscommunity wel steeds meer vorm. We houden kennispilots rond de energietransitie en ondergrond in Friesland en in het Gelders Ondergrond Overleg. Daarnaast hebben we gesproken met de trekker van de werkgroep Bodem van de VNG, waarin gemeenten met taakgroepen werken aan verschillende thema’s, zoals grondwater, bodemenergie, vitale bodem. Kennisinstituten kunnen deze taakgroepen verder helpen met beschikbare kennis. Een mooi voorbeeld is verder het initiatief met de VNG waarin we op reis zijn gegaan in Nederland. We hebben gekeken welke dilemma’s op gemeenten afkomen en wat ze nodig hebben om dit goed te implementeren in hun omgevingsbeleid.’

Benaderbaar en zichtbaar

‘We bewegen als Deltares mee met de decentralisatie en richten ons ook meer op de decentrale overheden als de eindgebruiker van onze kennis. We voeren bijvoorbeeld in het kader van NKWK, samen met een groot aantal partners, toegepaste onderzoekprojecten uit met decentrale overheden, specifiek gericht op klimaatadaptatie. Ook de Kennisimpuls Waterkwaliteit is een voorbeeld van samenwerking tussen kennisinstellingen en decentrale overheden.’

De Deltares-directeur ziet daarbij ook een uitdaging voor zijn kennisinstelling. ‘Voor veel decentrale overheden is de drempel naar een kennisinstelling hoog. We willen beter benaderbaar en zichtbaar zijn voor de vragen waar kennisinstellingen over gaan: systeemvragen en complexe, interdisciplinaire vragen. De taakgroepen van de VNG en bestaande regionale netwerken zoals het Gelders Ondergrond Overleg zouden daar bijvoorbeeld een rol in kunnen hebben. Daarnaast hebben we een team decentrale overheden om hier binnen Deltares vorm aan te geven. We participeren actief in het Veluwebeeraad; we vinden dit belangrijk.’

Kennismakelaars

‘We moeten dit als overheden, kennisinstellingen en ingenieursbureaus samen oppakken’, besluit Ron. ‘Meer samenwerken in netwerken en in co-creatie om de juiste kennis op de juiste plaats te krijgen. Dat draagt bij aan betere beschikbaarheid, betere bruikbaarheid en een grotere acceptatie van kennis in de regio. De kennisinstellingen zouden in staat moeten zijn om (ook) kennismakelaars in de regio te laten opereren. Om samen met die regio de vragen te formuleren, te kijken waar deze vragen nog meer spelen en deze op de juiste plaats te laten landen en oppakken. Die kennismakelaars kunnen ook andere, onafhankelijke partijen of personen zijn. Maar ze moeten in ieder geval goed weten wat er gebeurt in Nederland op het gebied van kennis.’

‘De lokale aanpak is vaak wél geïntegreerd’

Els van Schie, directeur Milieu en Veiligheid RIVM

‘Gemeenten en provincies denken eerder over de kolommen van lucht, water en bodem heen. Daar kunnen we dus veel van leren.’ Dat zegt Els van Schie over de samenwerking met de regio.

Els van Schie

‘Ga niet in je eentje hollen, maar zoek eerst uit wie er nog meer op een kennisvraag acteert.’

Els van Schie is namens het RIVM mede-initiatiefnemer van het Veluwebeeraad, samen met de directie KIS. Daarnaast is Els een van de trekkers van de kenniscommunity Leefomgeving en Gezondheid van het Veluwebeeraad. De noodzaak om een gezamenlijke kennisinfrastructuur te ontwikkelen onderschrijft ze volledig. ‘Of het nu gaat over de energietransitie, klimaatadaptatie of de verstedelijkingsopgave: je ziet dat de lokale/regionale overheden de kennis missen om dit goed op te lossen. Zodra een vraagstuk wordt beetgepakt, bijvoorbeeld de energietransitie in gebouwde omgeving, komen er meteen vragen bij op aanpalende terreinen, zoals de verdichting of leefbaarheid van de omgeving. Een levende kennisstructuur die past bij de lokale/regionale vragen is daarom van groot belang. Levend in de zin van: een structuur die zich ontwikkelt naar de vragen die er zijn. En met een loket waar de integrale kennis beter is vormgegeven.’

Kennis beter bruikbaar maken

‘Wij werken vraaggestuurd en zitten dicht bij het beleid; bij de maatschappelijke vragen’, stelt Els vast. ‘En die vragen nemen enorm toe. Zo onderzoeken we samen met de GGD Kennemerland vraagstukken over de gezondheid van mensen rondom Tata Steel. En er zijn toenemende vragen van provincies en gemeenten over de verstedelijkingsopgave en vergroening. Wij anticiperen daarop door onze kennis beter bruikbaar te maken. Dat vergt samenwerking op meerdere niveaus. Met GGD'en en omgevingsdiensten voor uitvoeringskennis, maar ook met universiteiten voor meer fundamentele kennis. Zo werken we bijvoorbeeld met de universiteit Utrecht samen aan kennis over luchtkwaliteit, die wij vervolgens weer vertalen naar de praktijk.’ Verschillende financiering, verschillende culturen en verschillende oriëntaties maken de samenwerking met andere kennisinstellingen soms ingewikkeld, zegt Els. ‘In co-creatie met lokale en regionale overheden samen een kennisagenda maken en kennis ontwikkelen is eenvoudiger. We ontwikkelen dan samen iets nieuws, en moeten daarvoor een werkwijze tot stand brengen. Dan zitten oude gewoontes en structuren nog niet in de weg.’

PFAS-samenwerking in Noord-Brabant

De samenwerking in Noord-Brabant voor milieugevaarlijke stoffen is een mooi voorbeeld van samenwerking met regionale overheden. ‘Daar wordt al goed over de bestuurslagen heen samengewerkt – provincies, gemeenten en waterschappen – bijvoorbeeld voor PFAS en de aanpak van medicijnen in het water. Maar we zijn wel erg lerende; het moet nog beter, integraler. Op nationaal niveau spelen de gevaarlijke stoffen vooral in de lucht, bij waterschappen in het water, bij gemeenten in de bodem en bij de provincie gaat het om toelating en afval. Om stappen te maken, is het verleidelijk om één kolom te pakken. Maar wil je echt verder komen, dan moet het integraal. Wat overigens interessant is: de lokale aanpak is vaak wél geïntegreerd. Gemeenten en provincies denken eerder over de kolommen van lucht, water en bodem heen. Daar kunnen we dus veel van leren. En zo'n regionaal schakelpunt voor kennis beleggen in Noord-Brabant zou dus heel erg helpen. Daar ligt als het ware een vruchtbare bodem.’

Snijvlak fysieke en sociale domein

Welke rol ziet Els voor het RIVM bij de schakelpunten voor kennis? ‘Ik zie ons wel een actieve rol spelen in een paar schakelpunten die zich richten op vraagstukken die bij onze expertise passen: een gezonde leefomgeving. Als je kijkt naar het Veluwebeeraad: dat concentreert zich in hoge mate op transitie in het fysieke domein. Kennisvragen over een gezonde leefomgeving gaan over het fysieke én sociale domein. Op dat snijvlak kunnen wij een verbindende factor zijn.’ Duizend bloemen bloeien: ‘Wat opvalt, is dat er heel veel losse initiatieven zijn’, zegt Els over haar ervaringen met de kenniscommunity Leefomgeving en gezondheid van het Veluwebeeraad. ‘Onze insteek was daarom: wat hebben we aan samenwerkingsverbanden, websites, netwerken, overleggen en hoe kunnen we die verbinden? Zodat we eenheid in taal krijgen en beter naar elkaar gaan verwijzen. Wat ik ook heb ervaren, is dat de concrete vraag heel erg kan helpen om verbinding te krijgen, zoals met PFAS in Noord-Brabant. En dan is het devies: ga niet in je eentje hollen, maar zoek eerst uit wie er nog meer op die vraag acteert.’ ‘Dit is echt het moment van doorpakken’, besluit Els. ‘En dat vereist bestuurlijke commitment en daadkracht. Anders blijft de kennis gefragmenteerd. Het is de kunst om die fragmentatie eruit te halen; om meer samenhang te creëren. Anders blijven er duizend bloemen bloeien.’

‘De transitie vragen om een integrale kennisaanpak’

Bram de Vos, Wageningen University & Research

‘Integraal, samen met andere kennisinstellingen en met centrale regie.’
Die kennisaanpak voor transitie heeft de voorkeur van Bram de Vos, directeur Environmental Sciences Group van de Wageningen University & Research.
‘Een voorbeeld hiervan is de Kennisimpuls Waterkwaliteit.’

Bram de Vos

Twee jaar is Bram nu betrokken bij het Veluwebeeraad. ‘De Environmental Sciences Group houdt zich bezig met omgevingswetenschap en milieu en heeft veel kennis over ruimtelijke processen, zowel natuurwetenschappelijk als op het gebied van de governance. Dus toen wij over het Veluwebeeraad hoorden, wilden we daar graag bij aanhaken.’

Centrale regie

‘Decentralisatie en participatie brengen een bottom-up werkwijze met zich mee’, vertelt de WUR-directeur over de huidige kennispraktijk. ‘En dat is best lastig voor de kennisinstellingen. Een voorbeeld is de decentralisatie van het natuurbeleid. Alles is naar de provincie gegaan. In plaats van met één ministerie te werken dat centrale regie voert, hebben we nu met alle provincies interactie. Met als gevolg kleinere projecten, veel dubbelingen en verschillende kennisniveaus. Een nieuwe, gezamenlijke kennisinfrastructuur is dus welkom. Daarin zie ik graag centrale regie. Een centraal punt dat de kaders bepaalt en kennis ontwikkelt. Met er naast lokale oplossingen, binnen die kaders.’

Snelle, wetenschappelijk expertise

Bij het voorstel om regionale schakelpunten in te richten, moet Bram denken aan de voormalige landbouwvoorlichtingsdienst. ‘Die medewerkers gingen het land in, naar de boeren toe, en dat werkte goed.’ Voor de kennisinstellingen ziet hij een zogenaamde evidence-based-expertfunctie. ‘Wij zouden snel en simpel wetenschappelijk onderbouwde kennis beschikbaar kunnen stellen aan de schakelpunten. Meedenken over de opzet van experimenten, helpen bij metingen en daar snel over publiceren. En dit alles zonder ingewikkelde acquisitie, bijvoorbeeld via een soort strippenkaart.’

Innoveren en vernieuwen

Die schakelpunten moeten ook aandacht besteden aan nieuwe kennis, benadrukt Bram. ‘Want innoveren en vernieuwen zijn onmisbaar om de gewenste transitie te bereiken. Verder is de eerder genoemde centrale regie cruciaal. Overall starten proeftuinen en living labs, dit vraagt om overzicht van al die regio-specifieke initiatieven. Belangrijk daarbij is dat de ministeries onderling samen optrekken. LNV bijvoorbeeld is ook bezig met proeftuinen voor kringlooplandbouw. Dit moet allemaal samenkomen.’ Kennisimpuls Waterkwaliteit Integraal denken dus. En dat doet WUR ook steeds vaker samen met andere kennisinstellingen. Een voorbeeld dat Bram aanhaalt, is de Kennisimpuls Waterkwaliteit. ‘Hierin werken we samen met KRW, RIVM en Deltares aan de waterkwaliteitsproblematiek. Met centrale regie én twaalf pilotgebieden in de regio. Wat overigens niet wil zeggen dat dit vlekkeloos verloopt. Het heeft twee jaar geduurd voordat we eindelijk op gang kwamen en we hebben nog veel te leren. De governance blijft het lastigst. Wie voert de regie, wie draagt verantwoordelijkheid en wie betaalt?’

Nederland in 2120

Tot slot werpt Bram nog de vraag op die hem het meeste boeit. Hoe ziet Nederland er over honderd jaar uit, met alle transitie? ‘Hiervoor hebben we onlangs de kaart “Nederland in 2120” uitgebracht: een ruimtelijke visie hoe we ons land op nationaal niveau kunnen inrichten. We moeten meer nadenken over de lange termijn. En die strategische visie moet volgens mij uit de Nationale Omgevingsvisie komen.’

Nieuwerbrug, Zuid-Holland

‘Voor de kennisinstellingen zie ik een evidence-based-expertfunctie: snel en simpel wetenschappelijk onderbouwde kennis beschikbaar stellen aan de schakelpunten.’

‘Wij hebben de regio nodig voor ons werk’

André van Lammeren, adjunct-directeur PBL

Tweerichtingsverkeer en gelijkwaardigheid. Dat zijn volgens André twee belangrijke uitgangspunten bij de ontwikkeling van een gezamenlijke kennisinfrastructuur. ‘De kennisinstellingen moeten niet alleen de regio helpen, maar ook andersom. Wij hebben de regio namelijk nodig voor ons werk.’

André van Lammeren

‘We doen al veel met de regio, constateert André. ‘Een voorbeeld is de lerende evaluatie van het Natuurpact met de provincies. In plaats van achteraf te evalueren, kijken we nu gaandeweg en interactief wat goed gaat en wat beter kan, zodat provincies en ook de nationale overheid van elkaar kunnen leren. Ook het Interbestuurlijke programma Vitaal Platteland kent zo’n lerende aanpak. Verder zijn we veel in interactie met de regio voor de energietransitie. Zo werken we samen met de regio voor de Regionale Energie Strategieën (RES); wij verzorgen onder andere de monitoring. En voor de warmteplannen doen we een startanalyse voor alle gemeenten, op huisniveau. Dat rekenwerk kan het startpunt vormen voor de lokale discussie.’

Groeiende tak van sport

‘Activiteiten met de regio, dit is dus bij ons een tak van sport die behoorlijk groeiende is. We hebben bijvoorbeeld ook een eigen Community of Practice opgericht om praktijkervaringen op te doen met de ontwikkeling van meerschalgige kennis (zie kader). Wat ons opvalt aan de activiteiten met de regio, is dat de diversiteit ontzettend groot is. Zowel qua organisatie van de kennis als qua prioriteiten in de opgaves. Dat maakt het ingewikkeld, maar tegelijkertijd kunnen we ook veel van elkaar leren.’

Blij

‘We hebben die kennis en het beeld uit de regio gewoon nodig om te zien in hoeverre het nationale beleid zijn doelen haalt’, vervolgt André. ‘Maar aan de andere kant is het voor onze organisatie niet haalbaar om alle gemeenten van kennis te voorzien. Wij hebben dus belang bij een goede kennisinterface. Daarom zijn we ook zo blij met de aanbevelingen van de ROB, VNG en het Veluwebeeraad om een gezamenlijke kennisinfrastructuur te ontwikkelen.’

Zodat de juiste kennis ontwikkeld wordt en bestaande kennis ook gedeeld wordt. Cruciaal hierbij zijn het tweerichtingsverkeer en gelijkwaardigheid. De kennisinstellingen moeten niet alleen de regio’s helpen, maar ook andersom. Want zonder de regio kunnen wij ons werk niet doen.’

Regionaal inzoomen

Wat betreft de invulling van de kennisinfrastructuur: die bal ligt volgens André deels bij de provincies en gemeenten. ‘Maar de nationale kennisinstellingen hebben ook een rol om hier goed op aan te sluiten. Hoe, dat is maatwerk en verschilt per opgave. Als nationale kennisinstelling leveren wij wetenschappelijke kennis voor de politieke besluitvorming. Voor ons moet er dus altijd een link zijn met nationaal beleid, zoals de energietransitie en klimaatadaptatie. Soms kunnen we dan inzoomen op regio’s, mits de modellen en data voorhanden zijn. Bij de warmteplannen lukte dat bijvoorbeeld omdat er goede data beschikbaar was van onder andere het Kadaster en CBS.’

Monitoring Circulaire economie

Het PBL is ook actief op het gebied van de circulaire economie André: ‘Wij coördineren onder andere de monitoring en de kennisontwikkeling die hiervoor nodig is. In januari 2020 hebben we een jaarrapportage met bouwstenen uitgebracht, eind van het jaar verwachten we een volwaardige rapportage. Daar zitten ook regionale aspecten in. Zo hebben we vorig jaar de studie “CE in kaart” uitgebracht, waarvoor we vorig jaar alle CE-activiteiten in Nederland hebben geïnventariseerd, volgens een big data-aanpak. Wij trekken deze studie en jaarrapportage en nemen de kenniscommunity Circulaire economie van het Veluwebeeraad hierin mee.’

‘We hebben de kennis en het beeld uit de regio nodig om te zien in hoeverre het nationale beleid zijn doelen haalt.’

Community of Practice

In de Community of Practice (CoP) genaamd “Multi-level multi-actor governance van de leefomgeving” zijn PBL-onderzoekers, de VNG, het IPO en Tilburg University (TIREG) verenigd. Vertrekpunt vormen de inhoudelijke opgaven op het gebied van de fysieke leefomgeving. Vervolgens verkennen de deelnemers gezamenlijk de “multi-level governance”-uitdagingen, hoe daarmee om te gaan, en de betekenis voor de werkwijze en het onderzoeksrepertoire van PBL’ers.

Meer informatie over de PBL-activiteiten in de regio is te vinden in de VNG-publicatie Kennis voor en van gemeenten, pagina 20 t/m 24.

Eiland in de Waal bij Lent, Gelderland

Michel Duinmayer

Michel Duinmayer, projectleider SKIA mobiliteit

Maatschappelijk opgaves komen ruimtelijk samen, juist op het regionale schaalniveau

'De mobiliteitstransitie naar een groen en slim systeem vraagt om een samenhangende aanpak van gebiedsopgaven', aldus Michel Duinmayer. Dat is een belangrijke boodschap die doorklinkt in de Strategische Kennis- en Innovatieagenda voor mobiliteit, die in augustus 2019 uitkwam. De projectleider vertelt wat nieuw is aan deze SKIA en hoe kennisdeling en samenwerking met de regio hierin zijn meegenomen, zowel wat betreft inhoud als proces

Het knooppunt Prins Clausplein, Den Haag, Zuid-Holland

'We zullen mobiliteitsopgaves dan ook vaker dienen te verbinden aan maatschappelijke opgaves van andere beleidsdomeinen.'

'Met de Strategische Kennis en Innovatie Agenda (SKIA) proberen we bij de kennisinstellingen aandacht te vragen voor onze kennisvragen', steekt Michel van wal. 'Daarnaast is het document interessant voor de collega's van IenW, omdat het inzicht geeft in de achtergronden van de transitieopgave waarvoor we staan. De vorige SKIA liep af in 2016, dus het was de hoogste tijd voor een update.

Nieuw aan deze SKIA is dat mobiliteit en het infrastructuurbeleid in een bredere context zijn geplaatst. In die zin zijn het Veluwebeeraad en kennisdeling met de regio ook terug te zien in de context van deze SKIA. Want in de fysieke ruimte komt alles samen, ook op het regionale schaalniveau. Het faciliteren van mobiliteit gaat gepaard met ruimtebehoefte en concurreert met andere opgaves, zoals klimaat, woningbouw en energie. Al die opgaves moet je dus in onderlinge samenhang aanpakken, met gebiedspartijen en bestuurlijke partners die over de ruimte gaan, zoals provincies, de stadsregio en gemeenten.'

Bestuursakkoorden

Voor de transitie naar een toekomstbestendig, groen en slim mobiliteitssysteem is het volgens Michel essentieel om te komen tot een geïntegreerde aanpak van transities en gebiedsopgaves. 'En daar is geen blauwdruk voor te geven, iedere stad, iedere regio moet met te betrekken partners samen bedenken wat de opgaves zijn in dat gebied en welke kennis daarvoor nodig is.'

Kennisvragen over verbreding van de samenwerking met de regio maken onderdeel uit van deze SKIA, vertelt de projectleider. 'Hoe kan de geïntegreerde aanpak van opgaves en transities worden bevorderd? Hoe kunnen we een gedeelde ruimtelijke visie op de toekomst ontwikkelen, die de verbinding legt tussen opgaves en beleidsdomeinen?

Hoe kunnen partijen de vraagstukken samen vormgeven? Dit alles vraagt om een integraal ontwerp van beleid. Een voorbeeld hiervan is het sluiten van een bestuursakkoord met gemeenten over het inrichten van milieuzones. Naar dergelijke concrete handelingsperspectieven zijn we op zoek.'

Missies en thema's

De SKIA is tot stand gekomen door voor de verschillende programma's en directies van de Directoraten-Generaal Mobiliteit en Luchtvaart en Maritieme Zaken (DGMO, DGLM) kenniscoördinatoren aan te wijzen. Zij hebben de stand van zaken en kennisvragen binnen hun team of directie opgehaald. In begeleidende sessies zijn deze gebundeld tot missies en vertaald naar thema's met kennisvragen. De hoofdmissie luidt: een robuust en toekomstbestendig mobiliteitssysteem. Deze is uitgewerkt in twee deelmissies: groen en slim. Groen betekent: CO₂-emissievrij en duurzaam in relatie tot het omgevingsbeleid. En slim betekent: smart & safe en secure. Deze missies zijn weer uitgewerkt in thema's met achtereenvolgens de stand van zaken in beleid en onderzoek, de kernvragen en onderliggende vragen, welke bestaande kennis benut kan worden en de rol van kennispartners.

Geen loodgietersmanneetje

Een thema is bijvoorbeeld mobiliteit in de ruimtelijke context. Michel: 'Wat daar onder andere speelt, is de zogenaamde waardeontwikkeling. Neem de ondergrondse tramtunnel in Den Haag bij de Grote Markt. Als gevolg van die ingreep zijn niet alleen mobiliteitsknelpunten opgelost, maar is er ook veel vastgoedwaarde gecreëerd. Dit is interessant voor vastgoedeigenaren. Dus dan is de vraag: Kunnen we meer van die projecten doen als we het proces andersom organiseren? Veel van de oplossingen die wij doen, ontstaan vanuit mobiliteitsknelpunten, waardoor het ministerie altijd de primaire verantwoordelijkheid heeft.

Dan moet je oppassen dat je niet als een loodgietersmanneetje steeds de capaciteit aan het verbreden bent. Wat nu als je daar anders naar gaat kijken; gaat denken in value cases en het initiatief laat aan de partijen met het grootste belang? Dat willen we verkennen.'

Te complex?

Wat kunnen we leren van het SKIA-proces? 'Dat het van groot belang is om een kennisagenda geregeld te updaten', antwoordt Michel. 'Het bevordert ook het denken in de organisatie en de vraagarticulatie. Toen we bijvoorbeeld input moesten leveren voor het missiegerichte innovatiebeleid van EZK, konden we onze SKIA zo naar voren schuiven.'

Michel merkt verder dat het verhaal van de SKIA aansluit bij de toegenomen aandacht voor het gebiedsdenken bij de kennisinstellingen zelf. 'Dat is niet verwonderlijk, want we zien steeds vaker dat een sectorale aanpak van maatschappelijke opgaves niet langer werkt. Zo'n alternatieve, geïntegreerde aanpak is complex, ja. Maar dat complexiteit tot stilstand leidt, is een misvatting. Juist een sectorale aanpak blijkt steeds vaker tot stilstand te leiden. We zullen mobiliteitsopgaves dan ook vaker dienen te verbinden aan maatschappelijke opgaves van andere beleidsdomeinen. Een gebiedsgerichte aanpak; de verbinding zoeken, dat biedt veel meer kansen. Als je dat ziet en daar ook verdienmodellen aan weet te koppelen, dan kun je stappen maken.'

Wil je de SKIA DGMO/DGLM 2019-2022 'Naar een robuust en toekomstbestendig mobiliteitssysteem' ontvangen? Stuur dan een mail naar michel.duinmayer@mininew.nl.

IenW'ers kunnen de SKIA downloaden via intranet (zie content/media).

Kees Breed, kenniscoördinator VNG

Kennis voor en van gemeenten, zo luidt de titel van de VNG-publicatie, die in de zomer van 2019 uitkwam. Hierin staat hoe een effectieve koppeling gemaakt kan worden tussen nationale, regionale en lokale kennisprocessen. Auteur Kees Breed oppert in de publicatie het idee om regionale schakelpunten in te richten. Dat zijn plekken in de regio waar gemeenten terecht kunnen met hun kennisvragen.

Regionale schakelpunten kunnen kloof tussen nationale kennisinstellingen en gemeenten dichten

Als kenniscoördinator helpt Kees gemeenten om hun kennis- en leervermogen te versterken, met name door interactie op gang te brengen met nationale kennisinstellingen. Hij legt uit waarom dat nodig is. 'Steeds meer beleidstaken en -verantwoordelijkheid worden gedecentraliseerd. Gemeenten moeten dus ook steeds meer strategische beleidsafwegingen maken, maar de kennis daarvoor ontbreekt echter. Er bestaat een kloof tussen nationale kennisinstellingen en gemeenten. Gemeenten weten de weg naar de nationale kennisinstellingen niet gemakkelijk te vinden. En andersom vloeien de kennis en geleerde lessen uit de regio nog onvoldoende terug naar nationaal niveau.'

Kanteling in het leer- en kennislandschap

Zie hier aanleiding en noodzaak om de VNG-publicatie te schrijven. Gevraagd naar de essentie van de publicatie antwoordt Kees: 'Dit vergt van alle betrokkenen een kanteling in het leer- en kennislandschap. Een landschap dat nu nog in de eerste plaats geconcentreerd is rondom de kennisbehoefte van de departementen. Gemeenten hebben specialistische en handelingsgerichte kennis nodig, bovenop de kennis die er al is. Veel gemeenten hebben weliswaar een eigen afdeling statistiek & onderzoek in huis, maar ruim tweederde heeft die niet.'

De fietsknooppunten als metafoor

'Wat we vooral nodig hebben, is een hulpstructuur', vervolgt Kees. 'Ik noem het regionale schakelpunten. Die schakelpunten zie ik voor me als het netwerk van fietsknooppunten en toeristische overstappunten (TOP-punten) waar je ook met de auto kunt komen. Gemeenten en provincies zitten in deze metafoor op de fiets en zij ontmoeten de nationale kennisinstellingen – de auto's – op de TOP-punten. In het Interbestuurlijk programma (IBP, zie kader) waaraan ook de VNG deelneemt gaan we een kort onderzoek doen naar deze schakelpunten. Als ze kansrijk blijken te zijn, dan is de vervolgvraag: wie kan ze inrichten? Wie neemt de telefoon op als er een vraag is uit de regio? En welke vragen moet diegene kunnen beantwoorden?'

Rolverdeling: maatwerk

'De ROB schrijft in hun zeer doorwrochte signalement dat de provincies die intermediaire rol zouden kunnen oppakken. Ik vind het prima als de provincies dit willen en kunnen, maar ik zie de rolverdeling als maatwerk. We moeten per regio kijken: wie wil het voortouw nemen; wat is logisch? Want ook een centrumgemeente, hogeschool of omgevingsdienst kan die rol spelen.' En de VNG, wat kan die doen? 'Onze rol is in ieder geval níet: de kennisvragen van de gemeente ophalen, zoals nu weleens gevraagd wordt door nationale kennisinstellingen. Want zo werkt het niet. Welke rol ik wél zie, is om in gesprek te gaan met kennisinstellingen en bottom-up vraagarticulatie te organiseren. Want die vragen moeten op regionaal niveau wel bij elkaar worden gebracht om het behapbaar te houden.'

Gelijkwaardig samenwerken en evaluerend leren

Voor het ministerie van lenW ziet Kees vooral een uitdaging in de manier van samenwerken, namelijk meer gelijkwaardig in plaats van de houding "het Rijk bepaalt". 'Daar zijn gelukkig al goede voorbeelden en initiatieven van, zoals het mede door lenW gesubsidieerde programma Smart Urban Regions of the Future. En het was juist lenW dat het initiatief heeft genomen tot de samenwerking met alle publieke partijen in het Veluweberaad. Ook het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie is interessant. Als opdrachtgever van de nationale kennisinstellingen, kan het departement meer ruimte bieden voor impulsen uit de regio. Een mooi voorbeeld hiervan is het IBP-programma Vitaal Platteland. Kenmerkend in de aanpak is een gebiedsgerichte benadering met initiatieven van onderop, gekoppeld aan een lerende evaluatie. Dus dat je niet aan het einde evalueert, maar al tijdens het programma reflecteert en aanpast.'

Rozenburg, Zuid-Holland

Sociale versus fysieke domein

De adviezen uit VNG-publicatie zijn toepasbaar binnen het sociale én fysieke domein, vindt Kees. 'Voor beide domeinen geldt dat er verbinding en interactie moet komen tussen nationaal, regionaal en lokaal niveau. Het sociale domein is wat verder, daar zijn al goede voorbeelden van "lerende praktijken" en het delen van ervaringen. Maar het leren moet wel verder worden versterkt en de vraagstukken kunnen integraler aangepakt worden. Met die integrale insteek heeft het fysieke domein juist weer wat meer ervaring, en is het gevoel van urgentie wat groter. Denk aan de Regionale Energie Strategieën (RES), klimaatadaptatie en vraagstukken over bodem en ondergrond. Wat je trouwens ook ziet, is dat het sociale en fysieke domein dichter tot elkaar komen. Dit speelt bijvoorbeeld bij de woningbouwopgave en het streven naar een gezonde leefomgeving, een goede aanpak hiervoor vraagt cross-overs.'

Actiepunten

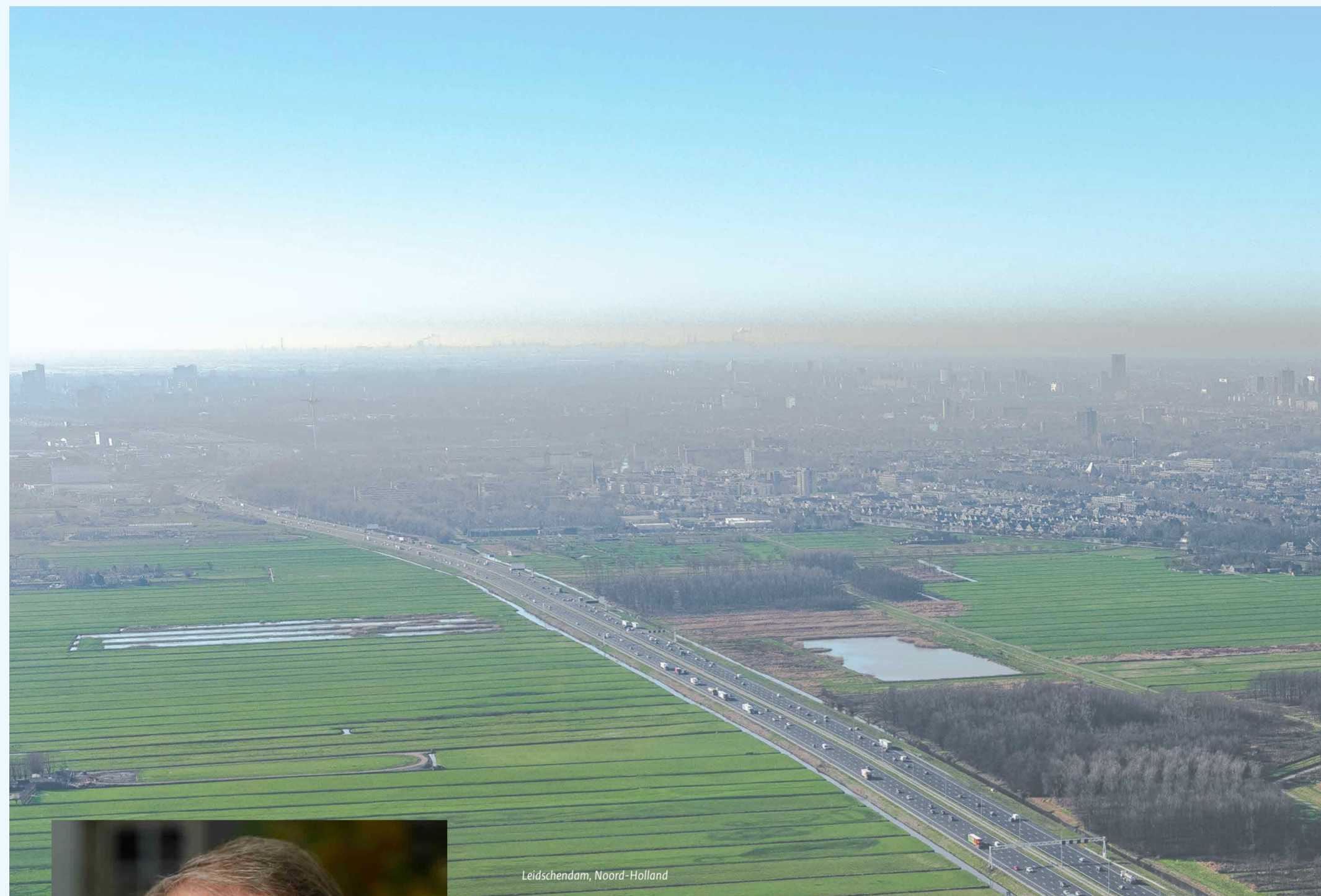
Om structurele verbeteringen te realiseren in de data-, kennis- en leerprocessen voor gemeenten benoemt de VNG-publicaties per partij verschillende actiepunten.

- Gemeenten: de lokale kennisbasis structureel versterken.
- Nationale kennisinstellingen en hun opdrachtgevers: meer ruimte maken voor onderzoeksprogramma's en -projecten gericht op regionale en lokale kennisvragen.
- Cabinet en de departementen: erop toezien dat nationale kennisinstellingen de benodigde ruimte daadwerkelijk krijgen.

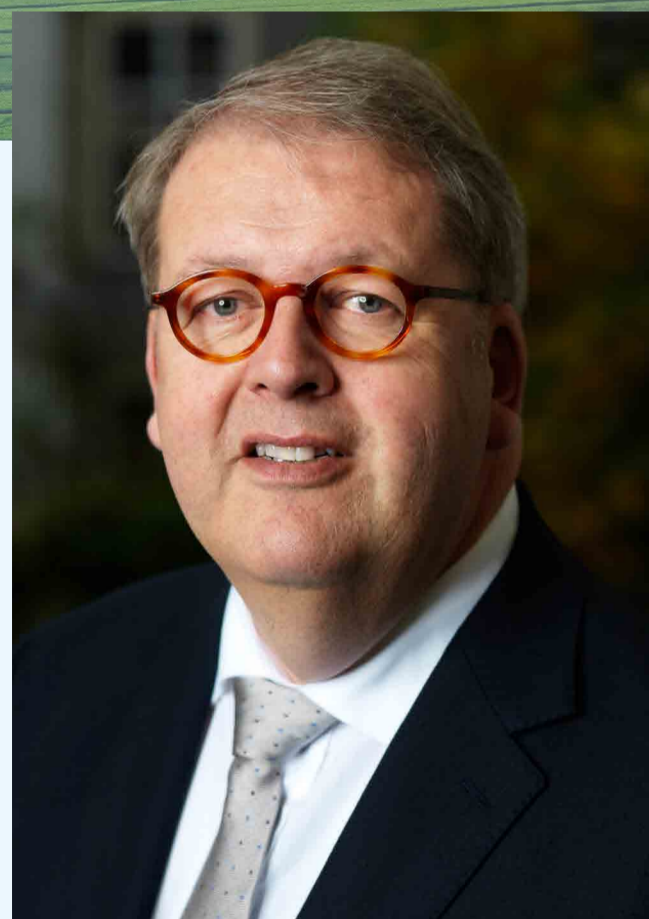
Nu actie

In het Veluweberaad van januari 2020 is nadrukkelijke de oproep gedaan om verder te werken aan de regionale schakelpunten. Als lid van de initiatiefgroep Veluweberaad hoopt Kees dat hier snel mee wordt gestart. 'We hebben twee jaar lang gepraat en ervaringen opgehaald vanuit de verschillende kenniscommunities. In de bijeenkomsten klonk alom de roep om een telefoonnummer in de regio. Nu is het tijd voor actie. Een belangrijke eerste stap is dat iedereen zich stevig bezint welke rol jouw instelling en jijzelf kan spelen om verbinding en interactie te organiseren. Een obstakel hierbij is dat dit voor niemand vanzelfsprekend is. Maar verzin er iets op. Mijn eigen ervaring is dat ik tijdens de rondgang voor de VNG-publicatie heel veel waardevolle regionale kennis en ervaringen ben tegengekomen. Maar ik kan dit niet structureel doen. Het zou mooi zijn als er een aantal "schakelaars" zijn die wél regelmatig langsgaan in de regio en bijeenkomsten bijwonen. Zodat het vanzelfsprekend wordt wie je moet bellen.'

- In beleidsprogramma's kunnen afspraken worden gemaakt over de productie van kennis en de toegang daartoe op basis van concrete beleidsopgaven. Denk bijvoorbeeld aan het IBP, de ontwikkeling van omgevingsvisies en regionale energieprogramma's. Ook het Veluweberaad kan hierbij als vliegwiel dienen.
- Provincies, regionale kennisinstellingen, GGD-en en Omgevingsdiensten kunnen regionaal verbindingen leggen en versterken.
- Een nationale pool van kennisschakelaars (nieuw in te stellen of onder te brengen bij een of enkele bestaande instellingen) kan een extra impuls geven aan hechte verbindingen tussen lokale, regionale en nationale kennis- en leerplatforms.

Leidschendam, Noord-Holland

Henry Meijdam, directeur IPO

Nu gewoon gaan oefenen

'Regionale schakelpunten, dat zou kunnen werken. Veel maatschappelijke vraagstukken vinden immers hun oplossing op de regionale schaal.'
Aan het woord is Henry Meijdam over de voorstellen van het Veluwebeeraad.

'Een gezamenlijke kennisinfrastructuur is van belang voor de totale overheid, omdat kennis steeds belangrijker wordt om maatschappelijke vraagstukken op te lossen. Ook provincies hebben daar baat bij. Bij veel vraagstukken waarvoor provincies aan de lat staan, is kennis doorslaggevend. Kijk maar naar de stikstofmaatregelen, naar het vertalen van de bedoeling van de energietransitie of naar manieren hoe we natuurgebieden moeten inrichten en beheren. Overheden zijn niet in staat hierbij alles zelfstandig aan te pakken en alle kennis zelf in huis te hebben. Samenwerking is voor ons een levensvoorwaarde'. Samenwerken en investeren in die kennisstructuur is een collectieve verantwoordelijkheid. Een vraagstuk vraagt zich niet af of het bij de juiste eigenaar is beland. Ze vliegen kriskras heen en weer tussen Rijksoverheid decentrale overheden, bedrijven en kennisinstellingen. Van belang is dat je elkaar helpt en gebruikmaakt van elkaars relatieve voorsprong. In de ICT noemen ze dat de open source-benadering. Niet werken vanuit het perspectief: mijn eigendom, jouw eigendom, maar vanuit de vraag: wat helpt om het vraagstuk verder te brengen?'

'Regionale schakelpunten, dat zou kunnen werken. Want veel maatschappelijke vraagstukken vinden hun oplossing op de regionale schaal. Een individuele gemeente is te klein om problemen in hun eentje op te lossen en het Rijk te veraf om effectief te kunnen zijn. Juist de regio is het ideale niveau om problemen op te pakken. En wanneer de oplossing in de eigen regio niet gevonden wordt, dan kan de verbinding met andere regio's en kennisinstellingen helpen.'

'De provincies als kennischakelaars? Zij zouden dat uitstekend kunnen, maar dan moeten we er de komende periode wel een been bij trekken bij qua snelheid en effectiviteit. Ik denk dat het vooral goed is om in samenwerking met Rijk, provincie en gemeenten een standaard te ontwikkelen om de toegankelijkheid te borgen. En om nu gewoon te gaan oefenen. Laten we drie maatschappelijke vraagstukken nemen, die vastzitten omdat kennis ontbreekt of niet wordt toegepast. Deze benoemen tot voorbeeldprojecten op nationaal niveau en in de regio. En dan monitoren, zodat wat we leren via die kennisinfrastructuur, vervolgens ook reproduceerbaar is.'

In de VNG-publicatie geven ook nationale en regionale instellingen aan hoe zij inspelen op de nieuwe kennisbehoeften. Best practises die hier o.a. worden genoemd:

Best practice

- Het programma Verbetering Informatievoorziening Energietransitie (VIVET), waarin het PBL samen met het CBS, het Kadaster, Rijkswaterstaat en de RVO werkt aan een robuuste informatievoorziening voor beleidsmakers en alle andere belanghebbenden op het gebied van klimaat en energie. Ook heeft het PBL een Community of Practice (CoP) opgericht, genaamd 'Multi-level multi-actor governance van de leefomgeving', bestaande uit PBL-onderzoekers, de VNG, het IPO en Tilburg University.
- De Urban Data Centers. Daar worden data en kennis van CBS en gemeenten bijeen gebracht en gezamenlijk ingezet om antwoorden te geven op gemeentelijke beleidsvragen. Zo kan het CBS op basis van eigen data en die van bijvoorbeeld een gemeente een maatschappelijk fenomeen beschrijven.
- Gezonde Omgeving Utrecht, hoe RIVM diverse typen informatie heeft geïntegreerd voor besluitvorming over interventies op wijkniveau.

Albert Vermuë, directeur leefomgeving VNG

De juiste schaal is doorslaggevend

'Een goede stap, waarmee we gewoon moeten starten.' Dat zegt Albert Vermuë over het voorstel om regionale schakelpunten in te richten. De rol die hij daarbij ziet voor de VNG, is helpen om de onderzoeksvragen goed te formuleren.

'Nu een aantal taken en beleid gedecentraliseerd is, vergt dat ook decentralisatie van kennis. Want zonder de juiste data, kennis en analyse, tasten die decentrale overheden in het duister. Heel belangrijk dus dat het Veluwebeeraad zich hiermee bezighoudt. Het is begrijpelijk dat het een tijd heeft geduurd om tot een gezamenlijke probleemstelling te komen. Vervolgens tot een oplossing komen blijkt best ingewikkeld. Dat heeft alles de verschillende schalen te maken. Wat voor het westen geldt, geldt niet per se voor het oosten. En voor alle 355 gemeenten afzonderlijk de kennisbehoefte in kaart brengen is ook ondoenlijk. De juiste schaal is doorslaggevend.'

'Het voorstel dat er nu ligt om regionale schakelpunten in te richten, is een goede stap. We moeten hier ook niet verder over doorpraten, maar gewoon starten. Het lijkt me een goede aanpak. Het nationale schaalniveau is te groot en per gemeente, dat wil ook niemand.'

Er moet een iets tussen zitten. Ik stel me zo voor dat er een verdeling komt in onderwerpen, waarbij kennisthema's worden verdeeld over regio's.' 'Wat Kees Breed zegt over de rol van de VNG, onderschrijf ik: in gesprek gaan met kennisinstellingen en bottom-up de vraagarticulatie organiseren. Wij gaan niet zelf de regio in om vragen te stellen. Maar we kunnen wel de vraagarticulatie faciliteren. Goede antwoorden krijg je alleen als je de juiste vragen stelt. Daar kan de VNG bij helpen, de onderzoeksvragen goed formuleren. Als intermediair tussen de kennisinstellingen en beleidsafdelingen van gemeenten.'

'Wie de schakelaars zijn die de regio in gaan, weet ik niet precies. Soms wordt gezegd dat de hbo's dat kunnen zijn, of mensen met goede contacten met de hbo's in de regio. Het zal zich moeten uitkristalliseren. Helder is in ieder geval dat er iets van capaciteit moet zijn. We zijn er al een tijd bezig. Het is van groot belang dat het nu van de grond komt en dat is waar we de energie in moeten stoppen.'

OMGEVINGSDIENSTEN AAN HET WOORD

Wat vinden de omgevingsdiensten van het idee van het Veluweberaad om regionale schakelpunten in te richten? En hoe is hun kennis(netwerk) georganiseerd? Twee directeuren van omgevingsdiensten – Jan-Willem Strebus en Emmy Meijers – vertellen hun verhaal.

Emmy Meijers,
directeur Omgevingsdienst
Noordzeekanaalgebied

‘Omgevingsdiensten zitten dicht op de uitvoering en kunnen de generieke kennis goed vertalen naar de uitvoering en andersom. Ik zie het daarom wel voor me dat een aantal diensten op een specifiek thema de rol oppakken van de regionale schakelpunten.’ Dat zegt Emmy Meijers, die namens Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (NZKG) betrokken is bij het Veluweberaad.

‘Als Omgevingsdienst NZKG verlenen we voor acht gemeenten en drie provincies vergunningen en houden we toezicht op bedrijven. Dat gaat dan over milieu, bodem en bouw. Daarnaast adviseren we onze gemeenten en de provincie Noord-Holland over thema’s die raken aan het Veluweberaad, zoals energie, circulaire economie en externe veiligheid.’

‘Het mooie aan het Veluweberaad vind ik het idee dat de hele keten aan elkaar moet worden geknoopt, van beleid tot uitvoering en vice versa.’

Praktijkkennis

‘Vanwege onze toezichtrol hebben wij veel expertise in huis. We worden geacht op basis van kennis te opereren, dus deze moet neutraal, geverifieerd en gemeten zijn. Die kennis passen we ook breed toe. Wat we in Zaanstad leren, kan ook gebruikt worden in de Haarlemmermeer. En we delen de kennis tussen de omgevingsdiensten. Dit gaat allemaal om opgebouwde kennis en ervaringen uit de praktijk.’

‘Rol van schakelpunt past ons goed’

Noordzeekanaalgebied

Generieke kennis

‘Tegelijkertijd moet ook nieuwe kennis worden ontwikkeld. En dat vind ik het mooie aan het Veluweberaad: het idee dat de hele keten aan elkaar moet worden geknoopt, van beleid tot uitvoering en vice versa. RIVM, universiteiten, hogescholen: wij weten eigenlijk niet eens wat er daar precies gebeurt. Wat wordt er aan kennis ontwikkeld en hoe kan die ook worden vertaald naar toepassing in de praktijk?’

Juiste schaalniveau

‘Omgevingsdiensten zijn ook kenniscentra. In het laatste Veluweberaad is daarom geopperd dat een aantal omgevingsdiensten ook als een van de schakelpunten kan fungeren. We zitten dicht op de uitvoering van gemeenten en provincies, begrijpen hun noden en kunnen de generieke kennis vertalen naar uitvoeringskennis. En andersom zijn we in staat om de regionale vragen te bundelen. Kortom: we zitten op het juiste schaalniveau.’

Thematische aanpak

Dat alle 29 omgevingsdiensten hetzelfde gaan doen, is volgens Emmy zeker niet de bedoeling. Wat ze voor ogen heeft, is een thematische aanpak. ‘Wij doen bijvoorbeeld veel met circulaire economie en zoeken daar twee andere omgevingsdiensten bij. Samen kunnen we voor dat thema dan het schakelpunt vormen. We bundelen de vragen en zorgen ervoor dat die bestaande kennis ook doordruppelt naar de regio. En twee of drie andere omgevingsdiensten, die weer een ander thema op kunnen pakken. We kunnen dit gewoon gaan proberen en beginnen met een thema waarop al veel kennis is. Het hoeft niet groot en desnoods doen we het virtueel. Maar hiervoor is wel geld nodig.’

Klein maar fijn

‘Van groot belang is de juiste mindset, benadrukt Emmy tot slot. ‘We hebben in ons kleine landje ontzettend veel kennis en veel connecties met het buitenland om kennis binnen te halen. Die kennis hoeven we eigenlijk alleen maar te verspreiden. Als we het slim doen kunnen we het heel efficiënt organiseren. Ik pleit voor de insteek: we zijn klein maar fijn. Laten we eerst werken met de kennis die er is en deze goed verspreiden.’

‘Omgevingsdiensten kunnen hun kennis en kennisnetwerk beschikbaar stellen’

Jan-Willem Strebus,
directeur Omgevingsdienst Twente

‘Door onze sterke verbondenheid met gemeenten zijn we al snel een soort natuurlijk platform waarlangs bepaalde kennisstromen gaan lopen.’

‘Regionale schakelpunten kunnen de maatschappelijke opgaves waar gemeenten voor staan, op een hoger niveau beleggen en verbinden’, zegt Jan-Willem Strebus. Hij stelt daarbij graag de kennis en het netwerk van de omgevingsdiensten beschikbaar.

‘Wij voeren voor gemeenten taken uit op het gebied van de fysieke leefomgeving: vergunningverlening, toezicht en handhaving. Daarnaast geven we veel adviezen aan gemeenten en provincies over milieuaspecten, zoals geluid, bodem en externe veiligheid bij hun RO- en beleidsmatige plannen. Met name op die beleidsmatige kant zie je de kennisbehoefte toenemen. Vanuit het Rijk wordt decentrale beleidsimplementatie verwacht, terwijl de keuzes voor gemeenten steeds complexer worden.’

Vertalen naar de uitvoering

‘Neem het stikstofdossier. Wij worden door de provincie ingehuurd om die nieuwe regelgeving door te vertalen naar operationeel beleid en uitvoering. Een ander voorbeeld hier in Twente is de explosie van een stalvloer vorig jaar. De gemeenten vroeg ons om te onderzoeken hoe dat kon gebeuren. Wij leggen contact met universiteiten en andere kennisinstellingen om waar nodig kennis te vergaren om deze vragen te beantwoorden. We doen hierbij ook metingen en rapporteren aan de opdrachtgevers, en desgewenst ook richting Rijk, om te bepalen of het beleid moet worden aangepast. De keuzes daarin liggen uiteraard bij het bestuurlijke bevoegd gezag.’

Natuurlijk platform

‘De omgevingsdiensten: daar zitten dus mensen met kennis en goede contacten in het land, met het Rijk, met kennisinstellingen en met andere omgevingsdiensten. Doordat we een relatief jonge organisatie zijn, zijn we bovendien sterk verbonden met de gemeenten. Dan ben je al snel een soort natuurlijk platform waarlangs bepaalde kennisstromen gaan lopen. Wij zitten relatief dicht bij het beleid van de gemeenten en dichtbij de landelijke organisaties, waarbij wij een stevige rol hebben in de uitvoering.’

Linking pin

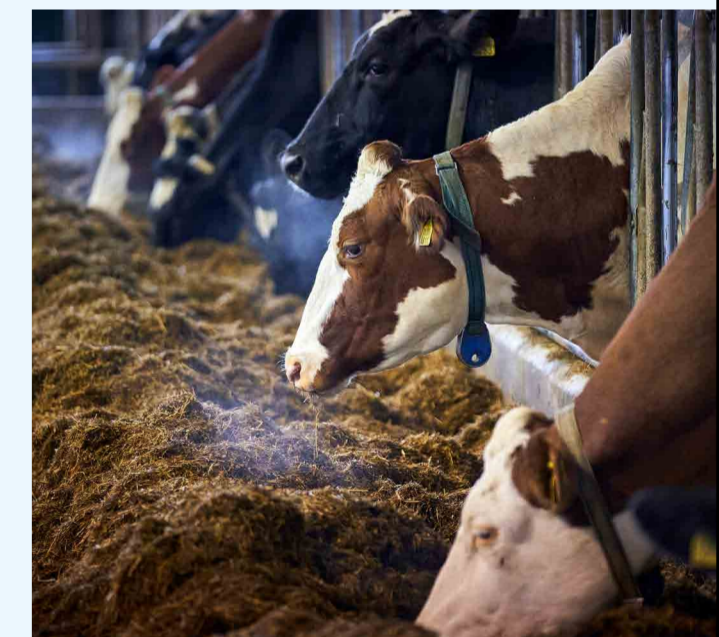
Jan-Willem is vanaf het begin betrokken bij het Veluweberaad. ‘Het is de kunst om nu de vertaalslag naar de praktijk te maken. De regionale schakelpunten kunnen de linking pin hierin zijn. Schakelpunten kunnen de kennis voor maatschappelijke opgaves tweezijdig beleggen en verbinden. Enerzijds door samenhang te brengen in de academische kennis bij universiteiten en kennisinstellingen zoals RIVM. Anderzijds door deze kennis te verbinden met de praktijk van het beheer van de leefomgevingskwaliteit zoals deze belegd is bij gemeenten en provincies. Daarbij moet gezocht worden naar de juiste maatvoering. Amsterdam is anders dan Twente, dus beide regio’s hebben dan ook een andere vraagarticulatie en kennisbehoefte.’

Rol omgevingsdiensten

‘Omgevingsdiensten kunnen hun kennis en kennisnetwerk beschikbaar stellen. Hoe ik het voor me zie, is dat ze gekoppeld worden aan de schakelpunten. Daarin zie ik een opgave voor Omgevingsdienst NL. Welke diensten kunnen welke specialistische kennis aanbieden? In principe zijn hiermee 5.000 professionals met veel kennis en ervaring beschikbaar voor iedere individuele gemeente.’

Meer dan een telefoonnummer

Dat “platform” zoals Jan-Willem de schakelpunten noemt, moet meer zijn dan een telefoonnummer. ‘Enige structuur is nodig, want anders is het te vrijblijvend. En met alleen telefoonnummers blijf je bovendien in hetzelfde kliekje hangen, terwijl het belangrijk is om ook de kennis te verbreden en innoveren. Als we serieus zijn, dan moeten we het ook goed faciliteren. En dat kost geld, we moeten bereid zijn dit te willen betalen.’

Wieringerwaard, Noord-Holland

‘In de regio, daar gebeurt het’

Louis Schouwstra,
directeur Rijkswaterstaat Midden-Nederland

Als Rijkswaterstaat hebben wij meer dan welk ander rijksonderdeel onze voelsprietten in de regio’, stelt Louis Schouwstra. ‘We kunnen dus zeker iets betekenen in kennisdeling.’ Hoe Louis het voor zich ziet, is bijvoorbeeld de aanpak in het IJsselmeergebied.

Rijkswaterstaat doet allerlei samenwerkingsprojecten in de regio, zoals MIRT, Ruimte voor de Rivier of het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Gevraagd naar een voorbeeld in zijn regio, noemt Louis het IJsselmeergebied. ‘Het IJsselmeergebied is van ons allemaal en hier komen heel veel opgaven samen, zoals waterveiligheid, klimaatadaptatie, natuurontwikkeling of energieproductie. Om deze opgaven allemaal met elkaar te verbinden, is het Rijk een gebiedsproces gestart met partners in de regio om een gebiedsagenda 2050 op te stellen. Dit wordt georganiseerd via een Bestuurlijk Platform IJsselmeergebied, waarin ministeries, provincies en waterschappen vertegenwoordigd zijn.’

Onze landelijke kennisclub: WVJ

De gebiedsagenda is een richtinggevend perspectief voor het gebied en een gezamenlijke kennis-, innovatie- en uitvoeringsagenda voor maatregelen en projecten. Louis: ‘Hierin is dus ook vastgelegd welke kennis nodig is voor welke opgave. Die behoefte aan kennis is heel divers. Het kan gaan om klimaatmodellen, mobiliteitscijfers of ecologie. Wat prettig werkt, is dat Rijkswaterstaat als beheerder van het gebied al veel kennis in huis heeft. Die kennis delen we ook. De dienst Water, Verkeer en Leefomgeving levert deze kennis, dit is eigenlijk onze landelijke kennisclub. Daar ben ik heel trots op. Kennis die we missen, halen we van buiten. Zo helpt Deltares ons bijvoorbeeld bij de kennisvraag: hoe kunnen we drijvende zonnepanelen toepassen, zonder schade aan het ecologische systeem?’

Opschuiven richting regio

Er zijn dus al heel veel (kennis)lijntjes. Omdat Rijkswaterstaat regionaal georganiseerd is, staat er al een breed netwerk. Louis: ‘Binnen dat netwerk weten partijen elkaar goed te vinden, zeker op watergebied. Op energiegebied zijn we wel nog wat meer zoekende. Daarover moet samen met de regio nog heel veel kennis opgebouwd worden. Juist dan is het goed als de centrale kennis nog wat meer richting de regio opschuift. Dat speelt ook bij het stikstofdossier. Een landelijke helpdesk inventariseert de vragen. Maar wat we zien, is dat het best moeilijk is om de gemeenschappelijke lijnen te ontdekken in alle vragen.’

Schipperen met de middelen

Welke kennisrol ziet Louis voor Rijkswaterstaat? ‘Als landelijke organisatie die regionaal georganiseerd is, spelen we zeker een rol van betekenis. We hebben meer dan welk ander rijksonderdeel onze voelsprietten in de regio. Tegelijkertijd ben ik voorzichtig om een te grote broek aan te trekken. Een beweging is namelijk ook dat onze rol als netwerkbeheerder steeds meer opschuift naar integrale projecten. Een voorbeeld is hoe we met de provincie Utrecht een totale visie op het gebied ontwikkelen. Onze rol wordt groter, dus dat betekent meer schipperen met de middelen.’

Rondje op de RWS 1

Meer interactie tussen Rijk en regio, via regionale schakelpunten, de regiodirecteur vindt het een interessant idee. ‘Het raakt naar mijn mening ook aan wat de Raad van de Leefomgeving vaker heeft opgemerkt, namelijk: Hallo Den Haag, het gebeurt in de regio. Ik gun het de beleidsmakers in Den Haag om vaker in de regio te zijn. Dat geldt ook voor IenW: ik haal ze graag wat dichterbij ons toe. Wat vorig jaar bijvoorbeeld goed heeft gewerkt, is een rondje op het schip de RWS 1, waarvoor ik mensen van het directoraat-generaal Ruimte en Water had uitgenodigd. Al varend bespreken we dan de thema’s die er in de regio spelen en zo ontstaat er begrip. Ik hoop alleen de volgende keer op een hogere opkomst.’

WOW

Over kennisdeling gesproken. Een voorbeeld dat Louis ook graag benoemt is WOW, wat staat voor Wegbeheerders ontmoeten wegbeheerders en Water ontmoet Water. WOW is een platform dat samenwerking tussen (vaar)weg en waterbeheerders bij de Nederlandse overheid, havenbedrijven en drinkwaterbedrijven bevordert. Het platform wisselt op overkoepelende thema’s kennis uit, bijvoorbeeld over cybersecurity of duurzaamheid. WOW wordt aangestuurd door het landelijk programmabureau, hierbij geholpen door de regiobesturen, verspreid door het hele land.

Zie ook:
<https://www.platformwow.nl/thema-s/platform-wow/>

Eva Kunseler

Impact van kennis leren vergroten in leerwerktraject

In 2017/2018 zette het RIVM de eerste leergang op van “Accelerate your impact”, een leerwerktraject voor medewerkers van de rijkskennisinstellingen. Een leergang bestaat uit drie modules met overnachting, mentoring en intervisie. Het PBL coördineert de tweede leergang (2019/2020) in een dakpanconstructie met RIVM en RCE. IenW-KIS ondersteunt de leergang. Voor de volgende leergang wordt het stokje overgenomen door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

Eva Kunseler, onderzoeker bij het PBL, geeft samen met twee PBL-collega’s de inhoud en organisatie van de tweede leergang vorm. Over de aanleiding van het leerwerktraject vertelt ze: ‘Kennisinstellingen hebben te maken met een veranderende omgeving. We zoeken hoe we onze rol kunnen vervullen nu onze kennis vaker in de schijnwerpers staat en we een speelbal kunnen worden van politiek en media. In het traject leren de deelnemers hierop anticiperen. Daarmee kunnen ze meer impact krijgen binnen hun eigen organisatie of juist extern.’

De omgeving naar binnen halen

De leergang is gericht op de verbinding met de omgeving rond het eigen onderzoek, zegt Eva: ‘We halen de buitenwereld naar binnen. Het uitgangspunt is: ken je omgeving, weet wat daar speelt. Voordat je onderzoek gaat doen voor een vragende partij, moet je investeren in je relatie met die partij en de context van de vraag kennen. Dan wordt je onderzoek beter ontvangen en kun je makkelijker het gesprek aangaan met betrokken partijen.’ Eva geeft een paar voorbeelden.

‘Wat doe je als je je niet kunt vinden in een kop boven een artikel of in de gekozen invalshoek van de journalist? En hoe blijf je weg van het terrein van de politiek als je uitgedaagd wordt met vragen als: wat vind je daarvan, of hoe belangrijk is dit? Daarom is rolvastheid een belangrijk onderwerp in het traject. Ook transparant zijn over de eigen aannames is voor kennisinstellingen een noodzaak.’

Ervaring, concept en praktijk

Waarin schuilt de kracht van dit traject? Eva: ‘Het wordt voor én door kennisinstellingen georganiseerd en blijft dicht bij de actualiteit en de belevingswereld van de onderzoekers. Sprekers zijn ervaringsdeskundigen uit beleid, politiek en media, en deelnemers brengen eigen ervaringen in. Ervaringsleren is een van de drie leervormen. Conceptueel leren brengt daarin verdieping aan, bijvoorbeeld: welk type vraagstuk speelt hier en waarom zijn er twisten over? De derde leervorm is praktijkleren, de vertaalslag maken naar het eigen werk. Dit gebeurt onder begeleiding van een mentor en door middel van intervisie. Zo krijgen deelnemers op alle terreinen meer slagkracht.’

Jeroen Bootsma, deelnemer vanuit de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed:

‘De leergang brengt wetenschap, beleid en praktijk bij elkaar.’

‘Als onderzoeker en adviseur landschap zorg ik ervoor dat cultureel erfgoed al vroeg onderdeel is van ruimtelijke opgaven. Dat voorkomt belemmeringen bij vergunningen. Een positief voorbeeld is IenW, dat begrijpt dat erfgoed kan bijdragen aan een beter plan. Het kan meer draagvlak genereren, of je kunt oplossingen uit het verleden hergebruiken. De erfgoedwaarde van de sluiscomplexen van de Afsluitdijk bijvoorbeeld die versterkt wordt, staat niet ter discussie. Een ander praktijkvoorbeeld is de zoektocht naar locaties voor energiewinning.

Kennis van cultuurlandschap kan hierin een onderbouwing voor beleidskeuzes vormen.’ De leergang brengt wetenschap, beleid en praktijk bij elkaar. Ik vergroot er mijn omgevingsbewustzijn mee en wil mijn overtuigingskracht ontwikkelen. Nuttig voor mij is dat rolvast blijven steeds terugkomt. Als onderzoeker word je vaak verleid tot beleidsuitspraken, en dit traject leert me hoe ik daarmee kan omgaan. Ook de juiste vraagstelling voor een onderzoek achterhalen is van belang: je moet doorvragen om het doel en de belangen achter de simpele vraag helder te krijgen.

Alle deelnemers brengen hun eigen voorbeelden mee, evenals de sprekers. Zoals Koos Biesmeijer, wetenschappelijk directeur van Naturalis Biodiversity Center, die ons vanuit zijn ervaring leerde dat we veel tijd moeten steken in de voorkant: verstaan we wel hetzelfde onder bepaalde sleutelbegrippen? Zo kan in mijn praktijk het begrip leefomgevingskwaliteit door partijen heel anders worden ingevuld. De leergang geeft me de kans om buiten de waan van de dag te reflecteren op hoe ik me met mijn kennis verhoud tot verschillende gesprekspartners. Dat is voor mij heel waardevol.

Ymkje de Boer over Smart Urban Regions of the Future

Kennis delen over de duurzame stad tussen overheden en andere partijen, hoe pakt dat uit in de praktijk? Die vraag van Joke van Wensem, coördinator voor Smart Urban Regions of the Future vanuit lenW, vormde aanleiding voor een vraaggesprek met Ymkje de Boer, verantwoordelijk voor kennisdeling en communicatie vanuit haar bureau YMBA Kennis.

Dialogoog tussen onderzoekers en beleidsmedewerkers voedt beiden

Ymkje de Boer over Smart Urban Regions of the Future

‘VerDuS SURF wordt gefinancierd door NWO, NRPO-SIA, Platform 31 en het Rijk. Waar ligt de verbinding met andere overheden?’

Ymkje: ‘In de meeste van de 63 onderzoeksprogramma’s zijn decentrale overheden betrokken. Een aantal daarvan levert een financiële bijdrage aan projecten, sommige doen ook “in kind” mee. Verder organiseren ze living labs en zijn ze “object” van onderzoek. Grote projecten met veel samenwerkingspartijen organiseren consortiumbijeenkomsten en congressen waaraan veel decentrale overheden deelnemen. Daarnaast zijn er programmabreed activiteiten voor kennisdeling. Een voorbeeld is de fietscommunity van praktijkmensen en wetenschappers die kennis delen, bijvoorbeeld over experimenten waarin de fiets bijdraagt aan het voorkomen van vervoersarmoede.’

‘In de fietscommunity delen praktijkmensen en wetenschappers kennis, bijvoorbeeld over experimenten waarin de fiets bijdraagt aan het voorkomen van vervoersarmoede.’

Joke: ‘Wat maakt samenwerking met decentrale overheden binnen VerDuS SURF succesvol?’

Ymkje: ‘Vooral de combinatie van verschillende soorten onderzoek. Er loopt langdurig wetenschappelijk onderzoek, zoals naar de implicaties van automatisch rijden, waaruit internationale toppublicaties voortkomen. Maar er zijn ook kortlopende, praktijkgerichte projecten in samenwerking met decentrale overheden, bijvoorbeeld voor laadpunten voor groen taxivoer in Amsterdam.’

Daarvoor ontwikkelt de Hogeschool van Amsterdam beeldherkenningssoftware. Samenwerken met praktijkpartijen vergt ook verschillende typen onderzoekers binnen één team: zoals gespecialiseerde modellers naast communicatieve procesmanagers. In succesvolle projecten ontstaan zo hybride vormen van onderzoek, die interessant zijn voor wetenschap én praktijk. Overheden – ook de decentrale – hebben behoefte aan visievorming op de transitie naar een duurzame stad. Ze praten graag met onderzoekers, die daardoor zelf weer gevoed worden.’

‘Overheden praten graag met onderzoekers, die daardoor zelf weer gevoed worden.’

Joke: ‘Hoe houd je de Rijksoverheid aangehaakt?’

Ymkje: ‘Die zit deels in onderzoeksconsortia en wordt onder meer betrokken in masterclasses en dialogen. Onlangs was er bijvoorbeeld een kennisdialoog tussen onderzoekers, BZK-mensen die werken aan de Nationale Omgevingsvisie, EZK’ers die bezig zijn met de energietransitie en lenW’ers die over duurzame mobiliteit gaan. Drie stedelijke regio’s hebben hun casuïstiek voorgelegd, waarin die opgaven – die zowel decentraal als op rijksniveau spelen – samenkwamen. Je moet daarvoor “multischalig” oplossingen zoeken, met de input van wetenschappers van universiteiten en van hogescholen, die vaak directeur in de stedelijke praktijk actief zijn. Die combinatie van groepen is de succesfactor.’

‘De combinatie van overheden, onderzoekers en mensen uit de stedelijke praktijk is de succesfactor.’

Joke: ‘Hoe werken de kennisstromen tussen Rijksoverheid en decentrale overheden in VerDuS SURF?’

Ymkje: ‘In ons type onderzoeksprojecten heb je te maken met lokale data en respondenten en met kennis die terecht komt in de grote wetenschappelijke stroom. De optelling van de kennis uit de afzonderlijke projecten en de opschaling van lessen uit living labs is een uitdaging waarin alle betrokken overheden en onderzoekers een rol kunnen spelen. We doen dat onder meer in thematische syntheses studies met aanbevelingen voor de overheden. De departementen doen zelf ook het nodige, bijvoorbeeld door City Deals in het land te ondersteunen met actuele kennis.’ Joke: ‘Zijn er in het programma-ontwerp bewuste keuzes gemaakt met het oog op kennisdeling tussen overheden?’

Ymkje: ‘Jazeker. In het eerdere programma van NWO en lenW, Duurzame bereikbaarheid van de Randstad, waren er bijvoorbeeld klankbordgroepen, maar die stonden op afstand. De VerDuS SURF-projecten werken met consortia waarin praktijkpartijen zitten. Die leveren tijd en geld, data of toegang tot organisaties. Onderzoekers zijn dus voor het slagen ervan afhankelijk van andere partijen. Dat kan ook lastig zijn. Zo werd in Amsterdam het deelfietsen – waarnaar onderzoek zou worden gedaan – gestopt omdat het een puinhoop werd in de openbare ruimte.’

Heel vervelend als je promovendus bent. Nu pas, twee jaar later, is er een nieuw living lab voor wisselfietsen op een station. Binnen VerDuS SURF leren we hiervan hoe je een project ontwerpt dat is verweven met de stedelijke praktijk, maar niet zodanig dat het mislukt door de stedelijke dynamiek. Dat vergt flexibiliteit in het ontwerp en ook dialoog met stedelijke partijen.’

‘De problemen met deelfietsen in Amsterdam leerden ons dat onderzoeksprojecten niet te afhankelijk moeten zijn van de stedelijke dynamiek.’

Joke: ‘Helpt het VerDuS-bureau onderzoekers met nadenken over hoe ze dit moeten doen?’

Ymkje: ‘Onderzoekers en de andere betrokkenen wisselen op verschillende manieren kennis en ervaring uit over co-creatie van kennis. Voor NWO is dat belangrijk voor het ontwerp van toekomstige programma’s. Enerzijds zijn er de structuren en protocollen van NWO die wetenschappelijke kwaliteit garanderen, maar daarnaast wordt kennisbenutting in de praktijk belangrijker. Daarom is een samenwerkingsverband als VerDuS SURF vernieuwend en belangrijk. Ik hoop dan ook dat dit na afloop van het SURF-programma blijft bestaan.’

VerDuS SURF Smart Urban Regions of the Future (2014-2021) is het kennisprogramma van het samenwerkingsverband Verbinden van Duurzame Steden (VerDuS). In VerDuS werken sinds 2012 lenW, BZK en EZK samen met NWO, Platform31 en het Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA voor onderzoek en kennisoverdracht rond duurzame verstedelijking.

Meer informatie: www.verdus.nl/surf

Colofon

Dit is een uitgave van het

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Directie Kennis, Innovatie en Strategie
Contact: kis-secretariaat@minienw.nl

Interviews en
tekstredactie Marieke Bos en Ellen Segeren

Fotografie Beeldbank

Ontwerp en
realisatie VormVijf, Den Haag

Druk Xerox, Den Haag

Mei 2020

Recente en verwachte onderzoeksresultaten relevant voor het beleid van IenW

Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM)

www.kimnet.nl/publicaties

- Monitoring transitie naar een toekomst met meer autonoom vervoer; 7-4-2020
- Trends en de Nederlandse zeevaart; 21-4-2020
- Mobiliteit en de coronacrisis; 20-04-2020
- Trendprognose wegverkeer 2020-2025 met daarbij de mogelijke gevolgen van de coronacrisis; 15-04-2020
- De mobiliteit bij vakanties naar het buitenland; 25-5-2020
- Op de groene toer: de bijdrage van gedragsinterventies aan het verduurzamen; 25-5-2020
- Kostenkenngetallen voor het goederenvervoer; 26-05-2020

Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)

www.pbl.nl/publicaties

- Taking stock of national climate policies to evaluate implementation of the Paris Agreement; 29-04-2020
- Emissieramingen luchtverontreinigende stoffen; 10-04-2020
- Ontwikkeling mobiliteit; 20-04-2020
- Analyse bronmaatregelen stikstof; 15-04-2020
- Werkprogramma monitoring en sturing CE 2020; 28-04-2020
- Stikstof: ruimte voor perspectief; 24-04-2020
- De invloed van de Coronacrisis op Nederlandse broeikasgasemissies in 2020; 24-04-2020
- Nationale analyse waterkwaliteit; 30-4-2020
- Concept-advies SDE++ 2021; 7-5-2020
- Beschikbaarheid en toepassingsmogelijkheden van biomassa; 8-5-2020
- Van procedure naar praktijk; 25-05-2020
- Briefadvies COVID-19 Overleg Planbureaus; 28-5-2020
- Nationale kosten en baten klimaatbeleid; 29-5-2020

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)

www.rivm.nl/publicaties

- Rekenmethode risico's doorgaand vervoer gevaarlijke stoffen over spoor; 8-04-2020
- Environmental quality standards for barium in surface water; 30-04-2020
- Greenhouse gas emissions in the Netherlands 1990-2018; 7-5-2020
- Beleving woonomgeving in NL: inventarisatie verstoringen 2016; 8-5-2020
- verkenning monitor MVI waterschappen, op weg naar sturen op het MVI effect; 12-5-2020
- Een eerste verkennende literatuurstudie over het effect van bodembeheer op het behalen van bodem-, water- en luchtdoelstellingen; 13-5-2020

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli)

www.rli.nl/publicaties

- Greep op gevaarlijke stoffen; 11-03-2020

GEPLANDE PUBLICATIES

Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM)

www.kimnet.nl/publicaties

- Monitoring en evaluatie vrachtwagenheffing; juni 2020

Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)

www.pbl.nl/publicaties

- Kansrijk landbouw- en voedselbeleid; juni 2020
- Business for biodiversity; mei 2020

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)

www.rivm.nl/publicaties

- Impact van procesintensificatie op omgevingsveiligheid; juni 2020
- Inventarisatie Emissies; juni 2020
- Effecten van de impuls klimaatneutraal en circulair inkopen in 2019; mei 2020
- Onderzoek motie Schonis en WHO-richtlijnen omgevingsgeluid; mei 2020
- Trendanalyse van kwaliteit van grondwater in drinkwaterwinningsgebieden (2000-2018); mei 2020

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli)

www.rli.nl/publicaties

- Waterstofbeleid voor de rijksoverheid; juni 2020